

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Karolína Nováková

Zrušení oddlužení

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Zrušení oddlužení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 103 236 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 6. 4. 2023

.....

Karolína Nováková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě poděkovala zejména své vedoucí diplomové práce, Mgr. Michaelé Sigmundové, Ph.D., za její rady a odborné vedení mé diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala všem insolvenčním správcům, kteří věnovali svůj čas pro vyplnění mého dotazníku a také všem pracovníkům insolvenčních soudů, kteří mi ochotně zodpověděli mé dotazy a poskytli cenné informace. V neposlední řadě bych chtěla moc poděkovat své rodině za podporu během celého studia.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

IZ – zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
(insolvenční zákon)

ObčZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

InsO – Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866), in Kraft getreten am
19.10.1994 bzw. 01.01.1999

ČR – Česká republika

OBSAH

ÚVOD.....	6
1.TEORETICKÉ VYMEZENÍ INSTITUTU ODDLUŽENÍ JAKO ZPŮSOBU ŘEŠENÍ ÚPADKU.....	8
1.1.ODDLUŽENÍ	8
1.2.1 NÁVRH NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ	10
1.2.2 ROZHODNUTÍ O NÁVRHU NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ	11
1.2.3 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU	15
1.2.4 SPLÁTKOVÝ KALENDÁŘ SE ZPĚNĚŽENÍM MAJETKOVÉ PODSTATY	15
1.2.5 SCHVÁLENÍ ODDLUŽENÍ.....	17
2.ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ.....	20
2.1 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY	20
2.2 PŘEDPOKLADY PRO ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ	21
2.3 POSTUP SOUDU PŘI ROZHODOVÁNÍ O ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ A DOPADY TAKOVÉHO ROZHODNUTÍ NA DLUŽNÍKA A VĚŘITELE	28
2.4 SPECIFICKÉ PŘÍPADY ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ	32
3.KOMPARACE ČESKÉ A NĚMECKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY ODDLUŽENÍ	35
3.1 ÚPADEK	35
3.2 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU A PRŮBĚH INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	36
3.3 ODDLUŽENÍ A PODMÍNKY PRO JEHO ZRUŠENÍ	38
4.ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	41
4.1 VÝSLEDKY ZÍKASNÉ NA ZÁKLADĚ SOUČINNOSTI ZE STRANY INSOLVENČNÍCH SPRÁVCŮ	41
4.2 VÝSLEDKY ZÍSKANÉ NA ZÁKLADĚ SOUČINNOSTI ZE STRANY INSOLVENČNÍCH SOUDŮ	49
ZÁVĚR	51
ZDROJE	54
ABSTRAKT	58
KLÍČOVÁ SLOVA	58

ÚVOD

Inspirací pro výběr tématu této diplomové práce byla moje praxe u insolvenčního správce. Dostala se mi tak jedinečná možnost získat vhled a cenné zkušenosti z jedné z oblastí práva, které bych se do budoucna ráda věnovala. Během své praxe jsem převážně pracovala na případech oddlužení a nedílnou součástí mé náplně práce bylo mimo jiné řešení případů zrušení oddlužení. Tím se zrodila myšlenka tématu této práce a snaha obsáhnout jak teoretický, tak praktický pohled na danou problematiku a přinést tak čtenáři ucelený náhled.

Cílem této práce tedy bude zkoumání nejčastějších důvodů pro zrušení oddlužení a propojení teoretických poznatků s praktickým vhledem do této problematiky. Vyjma tohoto stěžejního cíle, bude v práci poukázáno i na specifické případy zrušení oddlužení, kam zařadím společné oddlužení manželů a jeho dopady na oba subjekty. Dalším cílem pak bude zjistit, na základě dat získaných od soudů a insolvenčních správců, jak časté je zrušení oddlužení ve stávající praxi. Tyto cíle jsou také promítnuty do pracovní hypotézy, která bude následující: Jaké důvody se v praxi vyskytují v případech, kdy dochází ke zrušení oddlužení soudem?

Vědecké metody budou použity jak ty teoretické, tak empirické. Teoretické, jako analýza, syntéza a indukce, budou převažovat v první polovině práce, kde se zaměřím na vymezení samotného oddlužení, průběhu řízení až po jeho zrušení. Následně za využití komparace se budu zabývat srovnáním úpravy oddlužení a jeho zrušení s právní úpravou v Německu. Poslední kapitola práce pak bude věnována za pomoci empirické metody poznatkům získaným od insolvenčních správců a soudů.

Obsahem první a druhé kapitoly bude popsání procesu oddlužení od podání návrhu až po jeho skončení právě jeho zrušením, kdy se budu soustředit pouze na nejtěžejnější instituty této právní úpravy, aby bylo možné tuto problematiku komplexněji v daném rozsahu práce zpracovat s důrazem na důležité aspekty k samotnému zrušení oddlužení. Obě kapitoly budou dále členěny dle jednotlivých fází oddlužení chronologicky tak, aby čtenář po přečtení této práce měl pohled nejen na samotné zrušení oddlužení, ale také na vazby této problematiky do samotného probíhajícího oddlužení, které mohou být příčinami samotného zrušení oddlužení. Kapitola věnovaná zrušení oddlužení pak bude navíc členěna na úvodní seznámení se samotným zrušením oddlužení, jeho zákonnými požadavky a limity a dále se zaměřím na dopady rozhodnutí o zrušení na dlužníka a na věřitele. Následovat bude kapitola věnována zrušení společného oddlužení manželů, jako specifickému případu zrušení oddlužení.

Třetí kapitola této práce pak bude věnována komparaci české a německé právní úpravy v oblasti oddlužení, kdy se zaměřím na odlišnosti pro prohlášení úpadku nebo hrozícího úpadku, základní rysy insolvenčního řízení a oddlužení a na jejich porovnání a dále na podmínky pro zrušení oddlužení. Poslední kapitola pak bude věnována analýze výsledků dat, které získám od insolvenčních správců na základě dotazníku a žádosti o poskytnutí informací rozposlané mezi jednotlivé insolvenční soudy, kdy tato kapitola bude rozčleněna na dvě samostatné podkapitoly, které se budou samostatně věnovat poznatkům získaným ze strany insolvenčních správců a soudů. Celou práci pak doplním vlastními názory na jednotlivé dílčí otázky, které v průběhu psaní této práce vyvstanou a o zkušenosti, které jsem měla možnost získat v průběhu své praxe.

Zdroje pro tuto diplomovou práci jsem volila s důrazem na jejich co největší aktuálnost, aby tato práce co nejlépe odrážela aktuální stav nejen po stránce praktických poznatků, ale i po stránce teoretické. Bude tak pracováno vyjma monografických publikací zejména s nejnovější komentářovou literaturou, kterou doplním judikaturou a odbornými články. Při komparaci pak budu pracovat převážně s českým a německým insolvenčním zákonem, abych porovнала jednotlivá vymezení této problematiky.

Mezi autory, které pro tuto práci využiji a kteří se danou problematikou zabývají, patří se svou publikací *Insolvenční právo* Tomáš Richter, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. Tato monografie se soustředí zejména na obecné rysy insolvenčního řízení a klade důraz na ekonomickou stránku celého řízení a jeho dopadů. Dalším autorem, z jehož poznatků budu v této práci vycházet, je Alena Winterová. Tato autorka se spolu s kolektivem dalších autorů v publikaci *Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*, Praha: Leges s.r.o., 2022 věnuje podrobně samotnému oddlužení a vzhledem k jejímu aktuálnímu vydání z roku 2022 se stává jednou z mála publikací, která reflektuje novelizovanou právní úpravu oddlužení. Další cennou monografií, která mi poskytla stěžejní informace týkající se oddlužení a jeho zrušení je publikace *Oddlužení v právním řádu ČR* od Petra Smolíka, Praha: C. H. Beck, 2016. Další rovinu zdrojů, kterou pro tuto práci využiji, tvoří komentářová literatura k insolvenčnímu zákonu, a to zejména komentář k insolvenčnímu zákonu z roku 2021 od autorů Moravec Tomáš, Kotoučová Jiřina a kol. Dalším komentářem, který využiji, aby byla práce zdrojově obsáhlejší, je komentář z roku 2022 od autorů Jirmásek Petr, Řeháček Tomáš, Vrba Oldřich, Zoubek Milan a kol., a následně okrajově komentáře od autorů Kozák Jan a kol. z roku 2019 a konečně komentář z roku 2008 od autorů Kotoučová Jiřina a kol.

1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ INSTITUTU ODDLUŽENÍ JAKO ZPŮSOBU ŘEŠENÍ ÚPADKU

V nadcházejících podkapitolách se zaměřím na vymezení samotného oddlužení a jeho průběhu v nejpodstatnějších bodech. Tento teoretický úvod považuji za nedílnou součást této práce z důvodů souvztažností na navazující kapitoly, které se již budou věnovat samotnému zrušení oddlužení, a to pro vymezení postavení jednotlivých subjektů insolvenčního řízení, které se prolíná právě i do oblasti zrušení oddlužení, a dále zejména pro stanovení povinností a omezení, která jsou dlužníkovi v této fázi ze strany soudu uložena a jejichž opakované porušování či nedodržování může vést v konečném důsledku až ke zrušení daného oddlužení.

1.1 ODDLUŽENÍ

Úpadek či hrozící úpadek je českým právním řádem chápán jako jedna z prvotních podmínek k tomu, aby mohla být aplikována ustanovení insolvenčního zákona. Bez jejich existence, není možné přistoupit k oddlužení ani jiným způsobům řešení ekonomické situace daného subjektu stanovených insolvenčním zákonem.¹ Podmínky klasifikace úpadku jsou stanoveny taxativním výčtem v §3 z. č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů. V případě naplnění kritérií úpadku či hrozícího úpadku a následného vydání rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým byl shledán úpadek dlužníka, je zároveň rozhodnuto o způsobu jeho řešení. Zákon umožňuje hned několik variant, kdy jsou stanovena kritéria pro každou z nich a nelze mezi nimi libovolně vybírat.

Oddlužení je jednou z těchto možných variant, kterou český právní řád umožňuje. Radíme jej mezi sanační formy řešení úpadku, která je poskytována jak fyzickým osobám, tak právnickým. Sanační prvky oddlužení se projevují v dopadech tohoto způsobu řešení úpadku nejen na majetek dlužníka, ale také na jeho další život. Smyslem a účelem oddlužení je osvobození dlužníka od jeho dluhů při splnění určité jejich části, a to v méně podstatné míře a jeho následné možnosti se plnohodnotně zařadit zpět do života.²

¹RICHTER, Tomáš. Insolvenční právo. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 244.

²HRUŠKOVÁ, Zuzana. *Seriál o insolvenčních: Co to je insolvenční řízení a jak poznat úpadek* [online]. Právo 21.cz., 24. 2. 2020 [cit. 6. 10. 2022]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/serial-o-insolvencich-co-to-je-insolvencni-rizeni-a-jak-poznat-upadek>.

Jak již bylo uvedeno výše, oddlužení je přípustné u všech osob za předpokladu, že se nebude jednat o podnikatele. Ve smyslu tohoto kritéria stanoveného insolvenčním zákonem se tedy nesmí jednat o osobu, která by byla podnikatelem dle ust. §420 ObčZ an. a současně měla závazky z podnikatelské činnosti.³ Toto teoretické vymezení bylo ovšem prolomeno ve prospěch dlužníků, kdy soudy přistupují i u fyzických osob podnikajících, tzv. živnostníků k řešení jejich úpadku právě oddlužením. Oddlužení je pak u těchto osob možné, pokud dluhy dané osoby, kterými prokazuje existenci úpadku, nejsou dluhy z podnikání. Tento posun se odráží také v posledních novelách insolvenčního zákona, kdy nejpatrněji se projevuje v ust. § 389b IZ, kde je vymezen splátkový kalendář fyzických osob – podnikajících.⁴

Pro posouzení, zda neuhrazený dluh z podnikání bude překážkou bránící schválení oddlužení je zapotřebí, aby insolvenční soud vycházel při svém rozhodování zejména z kritérií, která byla judikována Nejvyšším soudem v jeho usnesení ze dne 21. 4. 2009, sen. zn. 29 NSČR 3/2009, uveřejněného pod číslem 79/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. V tomto usnesení Nejvyšší soud uvádí nutnost posuzovat a přihlížet k době vzniku tohoto dluhu, dále kdy došlo k ukončení dlužníkovy podnikání, množství neuhrazených dluhů z podnikání, k výši dluhu z podnikání ve vztahu k ostatním dluhům a také k tomu, zda věřitel této pohledávky z podnikání je srozuměn s tím, že bude jeho pohledávka uspokojována v rámci oddlužení dané osoby.

V souladu s ust. 389 odst. 2 IZ existují ze shora uvedeného pravidla taxativní výjimky, kdy i dluhy z podnikání nejsou překážkou pro řešení úpadku oddlužením. Jedná se o případ neuspokojené pohledávky věřitele ze zrušeného konkursu daného dlužníka, nebo pokud jde o zajištěnou pohledávku. Další výjimku pak tvoří případ, kdy s povolením oddlužení vysloví souhlas věřitel daného dlužníka, o jehož pohledávku jde. Souhlas daného věřitele se presumuje, pokud nejpozději s podáním své přihlášky pohledávky nevysloví nesouhlas. Konečné rozhodnutí ale závisí na soudu a jeho posouzení konkrétního případu, zda vyjádřený nesouhlas je toliko dostačující k tomu, aby byl překážkou pro schválení daného oddlužení.

³STRNAD,Zdeněk. In: KOZÁK, Jan a kol. Komentář k insolvenčnímu zákonu. 5. vydání. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1340.

⁴SMOLÍK, Petr. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2022, s. 346.

V případě pasivity věřitele, v jejímž důsledku nedojde k vyslovení nesouhlasu nejpozději s podáním přihlášky pohledávek anebo k nepodání námítky do 7 dní od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku, je zde nevyvratitelná domněnka, že s oddlužením dané osoby souhlasí.⁵

1.2.1 NÁVRH NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ

K podání návrhu na povolení oddlužení je legitimován pouze dlužník, kdy jej zásadně podává spolu s návrhem na zahájení insolvenčního řízení. V případě, že je již insolvenční řízení zahájeno, musí jej podat nejpozději do 30 dní od okamžiku, kdy byl dlužníkovi doručen insolvenční návrh některého z jeho věřitelů.⁶ Dlužník je dále povinen tento návrh podat insolvenčnímu soudu prostřednictvím k tomu oprávněné osoby. Může se jednat o advokáta, notáře, exekutora, který ale zároveň nevede exekuční řízení proti němu nebo jeho manželovi, jako povinnému. Dalším oprávněným podat návrh na povolení oddlužení je akreditovaná osoba, typicky právnická osoba, které ministerstvo spravedlnosti udělilo akreditaci pro poskytování služeb v oblasti insolvencí. Výjimkou z výše uvedeného tvoří osoby, které mají právnické či ekonomické vysokoškolské vzdělání v magisterském oboru, ty, které složily zkoušky insolvenčního správce nebo právnická osoba, za kterou jedná osoba splňující kritéria pro potřebné vzdělání popsaná výše. Tyto osoby mohou podat návrh na povolení oddlužení samostatně bez nutnosti zastoupení.⁷

Tato podmínka byla do insolvenčního zákona inkorporována novelou č. 64/2017 Sb. z roku 2017. Do přijetí této novely mohl dlužník podat návrh na povolení oddlužení sám bez nutnosti zastoupení. K přijetí tohoto omezení a nutnosti zastoupení pro podání návrhu bylo přistoupeno z důvodu nárůstu společností, které nabízely sepis a podání těchto návrhů a za neodpovídající služby, kdy tyto návrhy vykazovaly značné chyby a mnohdy tak docházelo ke zhoršení situace dlužníka, účtovaly velké částky pohybující se i v řádu desítek tisíc korun.⁸

⁵STRNAD, Zdeněk. In: KOZÁK, Jan a kol. Komentář k insolvenčnímu zákonu. 5. vydání. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1342.

⁶§390 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁷SMOLÍK, Petr. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2022, s. 348.

⁸STRNAD, Zdeněk. In: KOZÁK, Jan a kol. Komentář k insolvenčnímu zákonu. 5. vydání. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1353.

I při snaze zákonodárce potlačit toto generování zisků i na úkor zájmů dlužníka, najdou se v praxi stále případy, které nejsou zákonodárcem řádně podchyceny a ke generování zisku stále dochází. I když se nejedná o častý jev, je možné se v praxi setkat hlavně s advokátními kancelářemi, které si klientem nechají podepsat plnou moc na zastupování po celou dobu insolvenčního řízení, aby tak byla obejitá podmínka zákonem stanovené výše odměny a tím se jim otevírá možnost nárokovat odměnu i mnohonásobně vyšší. Ve skutečnosti ale jinou činnost než sepsání a podání návrhu nečiní. Často neposkytují potřebnou součinnost insolvenčnímu správci, k přezkumným jednáním se nedostaví apod.

S podáním návrhu na povolení oddlužení musí dlužník doložit také potřebné přílohy tohoto návrhu, které jsou vymezeny v ust. §392 odst. 1 IZ. Od června 2019 došlo v tomto ustanovení ke změně, kdy místo prohlášení dlužníka o jeho závazcích je nyní vyžadováno jeho čestné prohlášení o tom, že byl při sepsání insolvenčního návrhu poučen o svých povinnostech v insolvenčním řízení, že v oddlužení bude řádně platit pohledávky svých věřitelů, že vynaloží veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, k jejich plnému uspokojení, že bude plnit všechny povinnosti vyplývající z tohoto zákona a z rozhodnutí o schválení oddlužení a že bude přiznávat veškeré své příjmy v plné výši.⁹ Zákon na tomto místě neuvádí všechny přílohy, které je nutné k návrhu podání přiložit. Některé potřebné přílohy vyplývají také ze samotného formuláře pro podání návrhu a prováděcí vyhlášky.¹⁰

1.2.2 ROZHODNUTÍ O NÁVRHU NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ

Pokud insolvenční soud návrh na povolení oddlužení neodmítne, musí dále zkoumat, zda tu nejsou důvody pro jeho zamítnutí. Zkoumá tedy zejména, zda dlužník předmětným návrhem nesleduje nepoctivý záměr, zda nevyplývá lehkomyšlný přístup dlužníka k plnění povinností stanovených insolvenčním zákonem již při podání návrhu na povolení oddlužení a také zda je dlužník schopen splácet odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce společně se splátkami pohledávek ostatních věřitelů včetně pohledávek za majetkovou podstatou a ostatních jim na roveň postavených. Tato výše splátky pak nesmí být nižší než splátka na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce, která činí 1.089, - Kč měsíčně. A dále zda

⁹SMOLÍK, Petr. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2022, s. 349.

¹⁰ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1406. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

bude schopen hradit pohledávky na výživném a odměnu za sepis návrhu na povolení oddlužení.¹¹ V případě, že tyto podmínky nebudou naplněny, může soud zamítnout návrh na povolení oddlužení a zastavit celé insolvenční řízení nebo schválit řešení úpadku konkursem.¹²

Kritéria pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení jsou zákonem stanovena „*relativně neurčitou hypotézou*“, jak uvádí Petr Smolík v publikaci *Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*¹³, a to z toho důvodu, aby byl ponechán prostor soudu pro zvážení všech okolností daného případu v jeho vzájemných souvislostech a mohl tak vyhodnotit, zda se v konkrétním případě bude jednat o nepoctivý záměr nebo další případy, které by vedly k následnému zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. S tímto názorem autora souhlasím, jelikož je v takovýchto případech nutné ponechat určitou míru obecnosti, aby bylo možné obsáhnout co největší množství jednání dlužníků, kteří se budou snažit institut oddlužení zneužít. I přes určitou míru nejistoty, kterou takto koncipované ustanovení může vzbuzovat, je toto lepším řešením než taxativní výčet, pod který se následně soud bude snažit subsumovat jednotlivé případy. Takové řešení by dle mého názoru naopak vneslo do právní úpravy více nejistoty a nestability v rozhodování soudů.

Nepoctivý záměr dlužníka, jak bylo také judikováno usnesením Vrchního soudu v Praze, ze dne 8. 1. 2013, sp. zn. 1 VSPH 1775/2012, lze spatřovat v takovém jeho chování, kdy po podání insolvenčního návrhu není vynakládáno úsilí tak, aby byly v co nejvyšší míře uspokojeny již splatné dluhy. Namísto toho dlužník využívá finanční prostředky na úhradu vlastních potřeb a zájmů a nechává tak bezdůvodně uspokojení dluhů až po schválení oddlužení. V souladu s usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010 lze na nepoctivý záměr usuzovat také v případě, kdy dlužník zamlčí své zahraniční věřitele a neuvede v seznamu majetek, který se nachází v zahraničí.

Pokud dlužník a jeho dárce podmiňují poskytování daru v rámci insolvenčního řízení tím, že dlužníkovi věřitelé odsouhlasí oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, kdy předpokládaná míra uspokojení věřitelů bude pouze v zákonem stanové minimální výši,

¹¹§395 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹²ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1429. Dostupné z: databáze beck-online.cz

¹³SMOLÍK, Petr. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční. 3. vydání.* Praha: Leges s.r.o., 2022, s. 351.

lze takové chování dlužníka rovněž charakterizovat jako nepoctivý záměr v rámci insolvenčního řízení.¹⁴

Novelou insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb. účinnou od června 2019 byly důvody zamítnutí návrhu na povolení oddlužení rozšířeny o případy, kdy předchozí návrh na povolení oddlužení či insolvenční návrh byl soudem zamítnut právě pro nepoctivý záměr dlužníka nebo mu bylo zrušeno již schválené oddlužení, a to v posledních 5 letech. Dále půjde o případ zpětvzetí návrhu dlužníkem v období předchozích 3 měsíců a také, pokud v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu byl dlužník soudem pravomocně osvobozen od placení zbytku pohledávek uspokojovaných v předešlém oddlužení. Naopak došlo ke zrušení ustanovení, které jako nepoctivý záměr kvalifikovalo případ, kdy byl dlužník v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu pravomocně odsouzen za majetkový trestný čin. Obdobné ustanovení zůstalo pouze v rámci řešení úpadku reorganizací, nicméně i toto zůstává nadále aspektem, který by měl soud zkoumat v případě, kdy rozhoduje o schválení či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.¹⁵ V praxi je tak nadále tento aspekt soudy posuzován. Jako příklad je možné uvést Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci ze dne 13. 10. 2022, sp. zn. KSOL 10 INS 11019/2022, kdy právě v tomto případě bylo nutné posuzovat pravomocné rozhodnutí soudu o předešlé majetkové trestné činnosti daného subjektu ve vztahu k jeho návrhu na povolení oddlužení. V tomto usnesení se mimo jiné uvádí, že není úlohou soudu prokázat nepoctivý záměr dlužníka, ale postačí, pokud okolnosti daného případu ukazují na jistý předpoklad, že daný subjekt nepoctivý záměr má či v rozhodném období měl. Tento závěr vychází také z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR.¹⁶

Všechny shora uvedené důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení je nutné zkoumat optikou individuálního případu a posoudit všechny relevantní skutečnosti toho kterého případu, aby nedocházelo k neopodstatněným tvrdostem zákona a v důsledku toho k zamítnutí jinak bezvadných návrhů na povolení oddlužení. Tento postup je zákonodárcem předvídan v ust. §395 odst. 6 IZ.

¹⁴MARŠÍKOVÁ, Jolana. In: MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. Insolvenční zákon s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2018, s. 899–900.

¹⁵ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1434. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. 29 NSČR 63/2020, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. 29 NSČR 41/2017.

V případě, že insolvenční soud neshledá důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, dojde k vydání usnesení o úpadku spojené s povolením oddlužení. V rámci tohoto usnesení je soudem rozhodnuto o ustanovení insolvenčního správce v daném řízení a uloženy povinnosti všem účastníkům daného insolvenčního řízení i samotnému správci. Insolvenční správce je povinen mimo jiné ve lhůtě 30 dní od uplynutí lhůty pro přihlášení věřitelů podat insolvenčnímu soudu zprávu o přezkumu, soupis majetkové podstaty dlužníka, zprávu pro oddlužení a provést přezkumné jednání s dlužníkem.

1.2.3 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU

Aktuální právní úprava je postavena na dvou možných způsobech řešení úpadku oddlužením. V souladu s ust. §398 odst, 1 IZ jde o zpeněžení majetkové podstaty a plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Pro téma této práce je stěžejní úprava týkající se splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, a to z toho důvodu, že povinnosti zde dlužníkovi stanovené jsou východisky pro možné zrušení oddlužení v případě jejich nedodržování. Z tohoto důvodu se práce bude dále zabývat právě tímto typem oddlužení.

O vhodném způsobu řešení úpadku rozhoduje insolvenční soud, a to na základě údajů, které jsou mu poskytnuty insolvenčním správcem a v případě, že se koná schůze věřitelů, pak také na základě výsledků jejich hlasování. Schůze věřitelů může být svolána soudem, který tak činí z úřední povinnosti anebo na žádost některého z věřitelů. V případě řešení úpadku oddlužením není volba věřitelského orgánu obligatorní.¹⁷

Dalším východiskem pro rozhodování soudu o způsobu oddlužení je, jak již bylo uvedeno výše, zpráva o přezkumu, zpráva pro oddlužení a soupis majetkové podstaty předkládané insolvenčním správcem. Náležitosti těchto dokumentů jsou stanoveny v ust. §398a IZ. Insolvenční správce zde navrhuje způsob oddlužení dané osoby a předkládá informace, které zjistil svou činností o majetkovém, finančním a sociálním stavu dlužníka. Povinnost předložení těchto dokumentů byla do insolvenčního zákona inkorporována novelou č. 64/2017 Sb. s účinností od července 2017. Jde o jeden z projevů přenesení části agendy ze soudů na insolvenční správce. Zprávy předkládané insolvenčním správcem slouží také jako podklad pro rozhodování věřitelského orgánu.

1.2.4 SPLÁTKOVÝ KALENDÁŘ SE ZPĚNĚŽENÍM MAJETKOVÉ PODSTATY

Při tomto způsobu oddlužení dochází ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka podobně, jako u druhého z předvídaných způsobu oddlužení. Nad to pak je dlužník povinen každý měsíc část svých příjmů zasílat insolvenčnímu správcem, který následně tyto finanční prostředky rozdělí k uspokojení pohledávek vedených za dlužníkem. Z těchto pohledávek jsou přednostně uspokojovány pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň

¹⁷HORÁK, Milan. *Práva a povinnosti věřitele spojené s přihláškou* [online]. EPRAVO.cz, 26. 1. 2022 [cit. 12. 10. 2022]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/prava-a-povinnosti-veritelu-spojene-s-prihlaskou-114180.html#_ftn1.

postavené. Po úplném uspokojení těchto pohledávek může insolvenční správce přistoupit k poměrnému uspokojování pohledávek nezajištěných věřitelů. Odlišně od tohoto schématu jsou uspokojovány pohledávky zajištěných věřitelů. Tyto závazky dlužníka jsou výhradně řešeny ze zpeněžení zajištění těchto pohledávek.¹⁸

Z praxe insolvenčního správce je patrný určitý trend, kdy tento způsob řešení úpadku je využíván častěji. Důvodem tohoto trendu může být mimo jiné také fakt nemajetnosti dlužníků. V okamžiku, kdy dané osoby žádají o povolení oddlužení již nedisponují žádným majetkem, který by bylo možné zpeněžit, nebo se jedná o majetek nepatrné hodnoty, kdy náklady na jeho zpeněžení by byly v poměru s výtěžkem z tohoto zpeněžení příliš vysoké vzhledem k možnému uspokojení věřitelů dlužníka.

Jak již bylo uvedeno výše, v tomto způsobu oddlužení dochází k pravidelným srážkám z příjmů dlužníka, ze kterých jsou následně uspokojovány pohledávky věřitelů. Tyto srážky jsou prováděny ve stejném rozsahu jako při výkonu rozhodnutí nebo exekuci podle občanského soudního řádu.¹⁹ O způsobu poskytování příjmů dlužníka do insolvenčního řízení rozhoduje soud v usnesení o schválení oddlužení. Zpravidla je rozhodnuto tak, že tyto srážky provádí zaměstnavatel dlužníka a insolvenční správce jejich správnost následně kontroluje, a to na základě doručených výplatních pásek dlužníka. Další variantou je uložení povinnosti zaměstnavateli nebo jinému plátcí příjmu zasílat celý příjem dlužníka insolvenčnímu správci, který po provedení srážky zbylou část příjmu zašle dlužníkovi. Tato varianta se jeví vhodnou zejména v případě souběhu příjmů.

V případě, kdy z výše příjmů dlužníka není možné provést srážku v dostatečné výši, je možné, aby dlužník zajistil navýšení příjmů v rámci svého oddlužení uzavřením darovací smlouvy. Tato darovací smlouva, resp. smlouva o důchodu se uzavírá mezi dlužníkem a dárce. Insolvenční správce v této smlouvě není účasten na žádné ze stran závazku. V praxi pak jsou nejčastěji darovací smlouvy uzavírány mezi dlužníkem a jeho osobami blízkými. Výjimku netvoří ani situace, kdy právě plnění z darovací smlouvy je jediným postižitelným příjmem dlužníka. V praxi tuto situaci soudy akceptují, kdy by se ale mělo jednat o prozatímní situaci a dlužník by v rámci svého oddlužení měl usilovat o navýšení svých příjmů.

¹⁸SMOLÍK, Petr. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2022, s. 354.

¹⁹§398 odst. 3 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Ostatně se jedná na základě ust. §412 odst. 1 písm. a) IZ o jednu z povinností dlužníka v rámci insolvenčního řízení.²⁰

Poněkud odlišný je pak způsob pro stanovení výše měsíčních splátek u fyzických osob podnikajících. U těchto dlužníků soud stanovuje tzv. zálohovou splátku, kterou je tento dlužník povinen každý měsíc zasílat insolvenčnímu správci. Tato částka je vypočtena jako 1/12 celkového příjmu dlužníka za zdaňovací období, které bezprostředně předcházelo podání návrhu na povolení oddlužení.²¹

1.2.5 SCHVÁLENÍ ODDLUŽENÍ

Rozhodnutí soudu o schválení oddlužení je pro celé další řízení klíčové, a to z důvodu určení způsobu, jakým má dojít k uspokojení věřitelů dlužníka. V případě, kdy soud neshledá důvody, které by vedly k zamítnutí nebo odmítnutí návrhu na povolení oddlužení, vydá usnesení o jeho schválení. Zároveň uloží povinnosti nejen dlužníkovi a insolvenčnímu správci, ale také všem plátcům příjmu dlužníka, kteří jsou povinni nakládat s příjmy dlužníka podle pravidel v tomto usnesení stanovených.²²

Dlužník není oprávněn podat odvolání proti takovému rozhodnutí soudu, jelikož svým podáním insolvenčního návrhu na povolení oddlužení vyslovuje souhlas s řešením jeho úpadku jedním ze zákonných způsobů oddlužení a není oprávněn určovat, který z těchto způsobů oddlužení má být v jeho případě použit. Výjimku z uvedeného představuje situace, kdy by soud schválil oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty, ale nepřihlédl k jiné výši dlužníkem požadovaných měsíčních splátek.²³

Účinky schváleného oddlužení nastávají již v okamžiku zveřejnění usnesení soudu o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Právní mocí tohoto rozhodnutí pak končí veškerá omezení dispozičních oprávnění dlužníka, a to jak vzniklých na základě zákona, tak i těch z rozhodnutí insolvenčního soudu.²⁴

²⁰PASEKOVÁ, Eva. *Nekalý úmysl či nouze? Šestina dlužníků vstupuje do insolvence s darovací smlouvou* [online]. Ceska – justice.cz, 5. 11. 2020 [cit. 24. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2020/11/nekaly-umysl-ci-nouze-sestina-dluzniku-vstupuje-do-insolvence-s-darovaci-smlouvou/>.

²¹SMOLÍK, Petr. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2022, s. 357–358.

²² Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. KSOS 31 INS 5571/2021, bod IV.

²³STRNAD, Zdeněk. In: KOZÁK, Jan a kol. *Komentář k insolvenčnímu zákonu*. 5. vydání. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1455.

²⁴§407 odst. 1 a 2 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Po celou dobu trvání oddlužení od okamžiku jeho schválení je dlužník povinen dodržovat omezení, která mu insolvenční zákon ukládá. Tato omezení a povinnosti dlužníka jsou stanovena v ust. §412 odst. 1 IZ a slouží jak k zajištění dodržování stanoveného uspokojení nezajištěných věřitelů, tak k možnosti udržení aktuálních údajů o dlužníkovi.²⁵

Dlužník je povinen vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, aby zajistil dostatečnou výši příjmů pro hrazení pohledávek věřitelů. A pokud ztratí zaměstnání, je povinen usilovat o získání nového a vhodného vzhledem k výši měsíčních splátek v oddlužení. Stejně tak mu není dovoleno bez vážných důvodů odmítat možnost takové příjmy si obstarat. V případě, kdy dlužník ztratí zaměstnání, neznamená tato situace automaticky naplnění důvodu vedoucích ke zrušení oddlužení pro porušení povinností. Zároveň ale tato skutečnost nevede k osvobození dlužníka od nutnosti měsíčně hradit finanční prostředky pro uspokojování pohledávek věřitelů. Dlužník je povinen tuto situaci napravit a v případě, že situace na trhu s pracovními místy není příznivá, je povinen přijmout jakoukoli práci, kterou je objektivně schopen vykonávat. Pokud by tak nečinil, bylo by takové jednání již důvodem pro zrušení jeho oddlužení.²⁶

Mezi další povinnosti dlužníka náleží bez zbytečného odkladu oznámit změnu svého bydliště, sídla nebo zaměstnání, a to jak insolvenčnímu soudu a správci, tak věřitelskému výboru. Dlužníkovi je dále zakázáno přijímat na sebe další závazky, které není schopen řádně hradit, aby nedocházelo v důsledku takového jednání ke vzniku nových dluhů. V případě dědění nebo daru je povinen tyto hodnoty vydat insolvenčnímu správci. Obdobné platí i pro majetek, který nebyl uveden v soupisu majetkové podstaty, byť měl být uveden a dále také pro hodnoty z neúčinných právních úkonů. Stejnou povinnost má i u jiných mimořádných příjmů. Dlužníkovi je zakázáno poskytovat výhody kterémukoliv z věřitelů. Poslední ze zákona předvídaných povinností dlužníka v rámci oddlužení je vynaložení veškerého úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby došlo k úplnému uspokojení pohledávek jeho věřitelů. Porušením některé z těchto povinností se dlužník v konečném důsledku vystavuje riziku zrušení jeho probíhajícího oddlužení. Toto ustanovení týkající se povinností dlužníků je tak stěžejní pro problematiku zrušení takového oddlužení, jelikož nastavují předpoklady, za kterých je možné ke zrušení oddlužení přistoupit.

²⁵SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: JIRMÁSEK, Petr, ŘEHÁČEK, Tomáš, VRBA, Oldřich, ZOUBEK, Milan a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání, 3. aktualizace. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, §412, marg.č. 18. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²⁶Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 3 VSPH 607/2010.

Dohled nad dodržováním výše uvedených povinností vykonává během probíhajícího oddlužení zejména insolvenční správce. O této činnosti a zejména o svých zjištěních informuje soud a věřitelský výbor²⁷, a to prostřednictvím zpráv o plnění oddlužení. V případě nastalých problémů v konkrétním případě mohou být tyto zprávy doplněny o další sdělení insolvenčního správce. Děje se tak převážně na základě výzev v rámci dohlédací činnosti soudu.

²⁷§412 odst. 2 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

2. ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ

Tato kapitola bude již věnována stěžejnímu tématu této práce, a to zrušení oddlužení se zaměřením na předpoklady pro jeho zrušení, dopadům zrušení na dlužníka a jeho věřitele, důvodům pro zrušení oddlužení a postupu soudu v případě, že takové budou v konkrétním případě shledány.

2.1 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Před účinností insolvenčního zákona byl úpadek řešen na základě zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Tento zákon pozbyl účinnosti dne 1. 1. 2008 a tedy ke dni, kdy vstoupil v platnost stávající insolvenční zákon. Oddlužení jako jeden z možných způsobů řešení úpadku nebyl tímto dřívějším zákonem upravován a byl do právní úpravy inkorporován až přijetím stávajícího insolvenčního zákona a řadí se tak mezi novější instituty v rámci možných způsobů řešení úpadku.

Zrušení schváleného oddlužení je součástí z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení od okamžiku účinnosti jeho prvotního znění. Tento zákon prošel řadou novel, kdy mezi nejvýznamnější můžeme zařadit z. č. 64/2017 Sb. a z. č. 31/2019 Sb. z let 2017 a 2019. Tyto novely přinesly zejména řadu změn týkajících se povinností, které musí být ze strany dlužníka splněny, aby nedošlo ke zrušení takového oddlužení. Do insolvenčního zákona tak byla inkorporována povinnost dlužníka vynakládat veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat k uspokojení pohledávek věřitelů.²⁸ Další významnou změnou pak bylo upuštění od podmínky splnění 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů pro možnost řádného splnění oddlužení. Samotné ustanovení týkající se zrušení oddlužení je ve svém znění ale stále vymezeno spíše obecně. Jeho uplatnění závisí převážně na stanovení podmínek, které je dlužník povinen dodržovat během jeho oddlužení a které v okamžiku jejich neplnění mohou vést až k jeho zrušení.

Pokud bychom porovnali znění ustanovení §418 IZ účinného od roku 2008 s aktuálním zněním, zjistíme, že se výrazně neliší. Prvotní úprava počítala v odst. 1 písm. b) s nesplněním podstatné části splátkového kalendáře, jako jednou z příčin zrušení oddlužení. Jednalo se tak

Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., kterým se mění z. č. 82/2006 Sb., insolvenčního zákona, obecná část, str.9.

o důvod, který se jako jediný vztahoval pouze na způsob oddlužení plněním splátkového kalendáře. Zákonodárce zároveň nestanovil konkrétněji, co má být pod pojmem podstatné části splátkového kalendáře chápáno a výklad této normy tak zůstal na soudu. Dle komentářové literatury toto ustanovení cílilo na případné nesplnění zákonné hranice 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů.²⁹

Dnešní úprava je v tomto bodě konkrétnější a nerozlišuje mezi formami oddlužení. Ke zrušení oddlužení tak vede situace, kdy dlužník nebude schopen splácet z důvodu vlastního zavinění po dobu delší než 3 měsíce pohledávky dle ust. §395 odst. 1 písm. b) IZ. Jedná se o hotové výdaje a odměnu insolvenčního správce, pohledávky na výživném a odměnu za sepis insolvenčního návrhu. Další změny, které byly novelami do tohoto ustanovení přidány, souvisí zejména s dalším postupem soudu poté, co bude zjištěno naplnění některého z důvodů pro zrušení oddlužení. Zatímco starší právní úprava počítala s automatickým přechodem zrušeného oddlužení v konkurz, stávající klade určité podmínky k tomu, aby tak soud mohl učinit.

2.2 PŘEDPOKLADY PRO ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ

Insolvenční soud je povinen zkoumat jednotlivé předpoklady oddlužení během celého insolvenčního řízení, tedy jak při povolování oddlužení, schvalování a stanovování nejvhodnějšího způsobu, tak v rámci následně probíhajícího oddlužení. Poctivý záměr dlužníka je vnímám jako jeden ze základních předpokladů, který je u dlužníka sledován i určitou dobu po úspěšném skončení oddlužení. V již probíhajícím schváleném oddlužení může být projeven hrubým porušením povinností dlužníka.³⁰ Jedná se tak o jeden z možných případů, kdy by oddlužení ztratilo svůj účel a smysl. Aby se předcházelo takovýmto situacím, je úlohou soudu i insolvenčního správce tyto případy při jejich odhalení řešit. Pokud je dospěno k závěru, že podmínky a cíl oddlužení nemohou být naplněny, takové oddlužení má být soudem zrušeno. Ke zrušení oddlužení může tedy dojít kdykoli v průběhu řízení.³¹

Jak již bylo uvedeno výše, předpoklady pro zrušení oddlužení jsou uvedeny v ust. §418 odst. 1 IZ. Prvním z možných důvodů pro zrušení oddlužení je neplnění podstatných povinností

²⁹ERBSOVÁ, Hana. In: KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). 1. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 971. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³⁰SMOLÍK, Petr. Oddlužení v právním řádu ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 224 s.

³¹ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1679. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

podle schváleného oddlužení ze strany dlužníka. Co se rozumí podstatnými povinnostmi dlužníka je odlišné pro každý ze způsobů oddlužení. Zatímco v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jsou tyto povinnosti dlužníka spíše doplňkové k činnosti insolvenčního správce, u oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty jsou tyto podmínky obsáhlejší a vyjmenovány přímo zákonem. Pokud probíhá oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, závisí převážná míra činnosti a povinností na straně insolvenčního správce, který zpeněžuje majetek a činí veškeré další úkony s tímto spojené. Dlužník je převážně povinen v tomto případě poskytovat insolvenčnímu správci součinnost. Naopak dlužník, kterému bylo oddlužení schváleno ve formě splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, je oproti předešlému ve složitějším postavení. Jeho povinnosti jsou vymezeny v ust. §412 odst. 1 a 3 IZ a může se tak výhradně jednat o takové, které jsou dlužníkovi stanoveny po účinnosti schváleného oddlužení. Porušení dřívějších povinností v rámci insolvenčního řízení nemůže být v tomto okamžiku již sankcionováno. Tyto povinnosti mohou spočívat nejen v poskytování součinnosti, ale zejména v úsilí dlužníka o zajištění příjmů tak, aby došlo k dostatečnému uspokojení všech pohledávek v rámci jeho oddlužení. Naopak nebudou dle tohoto ustanovení sankcionovány případy, kdy dlužník nehradí samotné pohledávky věřitelů.³² Všechny tyto povinnosti stanovené zákonem po schválení oddlužení mají dle judikatury stejnou váhu a dlužník je tedy povinen k plnění všech těchto povinností.

Již výše zmiňovaný nepoctivý záměr dlužníka lze subsumovat pod neplnění podstatných povinností. Skutečnosti nasvědčující nepoctivosti dlužníka jsou soudy zkoumány, jak je uvedeno výše, již na počátku insolvenčního řízení, přičemž nepoctivost dlužníka by měla být vyvrácena nejpozději právě v okamžiku rozhodování o splnění oddlužení, a to zejména jeho chováním a snahou o vypořádání se s věřiteli a o napravení předchozího nehospodárného stavu.³³ Jako nepoctivé jednání může být shledáno i zatajení bankovního účtu dlužníkem, jehož finanční prostředky zde uložené, měly být vydané insolvenčnímu správci ke zpeněžení.³⁴ Insolvenční zákon problematiku poctivosti dlužníka blíže nekonkretizuje a jde tak o normu s neurčitou právní hypotézou, jejíž výklad záleží na uvážení a výkladu soudu, který by měl vždy přihlídnout ke konkrétním okolnostem daného případu. Ne každé porušení povinností ze strany dlužníka by tedy ihned mělo zakládat důvod pro zrušení oddlužení. Jak plyne

³²SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, §418, marg. č. 3. a 6 Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³³Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sen. zn. 29 NSČR 227/2016.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2020, sen. zn. 29 NSČR 39/2020.

z judikatury, lze tolerovat určité porušení povinností, které ovšem nesmí být úmyslné. Nejvyšší soud judikoval ve svém rozhodnutí obtížnost konstatování nepoctivého záměru dlužníka a pro další rozhodnutí a učinění závěru by mělo být podstatné, zda se dlužník snaží své nepoctivé jednání napravit. V tomto konkrétním případě se jednalo o neuvedení pohledávky jednoho z věřitelů při podávání návrhu na povolení oddlužení a zatajení vlastnictví obchodního podílu. Insolvenční soud takové jednání dlužníka vyhodnotil jako nepoctivé a oddlužení zrušil. Na základě podaného odvolání bylo rozhodnutí insolvenčního soudu potvrzeno i přes to, že bylo v dřívějším řízení prokázáno, že insolvenčnímu správci byla existence této pohledávky známa a věřitel ji v rámci daného insolvenčního řízení neuplatnil. Nejvyšší soud taktéž takové jednání posoudil jako nepoctivé a konstatoval povinnost dlužníka, předkládat listiny potřebné pro schválení oddlužení v souladu se skutečným stavem. Z tohoto důvodu je jejich obsah nutné také stvrdit podpisem dlužníka, který má vyjádřit správnost a úplnost uvedených údajů. Každé z výše popsanych jednání by bylo možné hodnotit jako nedbalost, která by nemusela být jednotlivě způsobila k učinění závěru o nepoctivosti dlužníka. Ovšem v jejich souhrnném hodnocení je již založena domněnka nepoctivosti jednání, která dle judikatury Nejvyššího soudu postačí.³⁵ Mezi další případy neplnění podstatných povinností, které mohou vést ke zrušení oddlužení zejména v jejich kombinaci, můžeme zařadit neoznámení nového zaměstnání insolvenčnímu správci, nepředkládání přehledů příjmů, jejich zatajení nebo nevykládání veškerého úsilí, které lze po dlužníkovi spravedlivě požadovat pro plné uspokojení pohledávek jeho věřitelů.³⁶ Naposledy zmíněná povinnost je úzce spjata s povinností dlužníka vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost. Na úsilí dlužníka může totiž ukazovat i míra uspokojení pohledávek jeho věřitelů. V případě, že se tato bude pohybovat kolem 30 %, bude se blížit zákonem stanovené presumpci splnění oddlužení při takovém uspokojení. Pokud naopak míra uspokojení bude výrazně nižší, bude dlužník ve složitější situaci z hlediska možného prokázání vynaložení maximálního úsilí pro uspokojení pohledávek věřitelů. I když zákonodárce upustil od požadavku uspokojení alespoň 30 % pohledávek věřitelů, je insolvenční řízení nadále ovládáno zásadou, podle které má být řízení vedeno takovým způsobem, aby bylo dosaženo co největšího uspokojení pohledávek věřitelů. Je proto nutné posuzovat dlužníkovu úsilí velmi obezřetně a pečlivě, aby nedošlo k osvobození

³⁵Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. 29 NSČR 41/2017.

³⁶SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

od hrazení zbytku dluhu takové dlužníky, kteří dostatečné úsilí během svého oddlužení nevynaložili.³⁷

Druhou z možností, kterou zákon předvídá pro zrušení oddlužení, je situace, kdy dlužníkovi zaviněně vznikne nový peněžitý závazek v době již schváleného oddlužení a tento závazek je po splatnosti déle jak 30 dní. Nutno na tomto místě zdůraznit, že dlužníkovi není během probíhajícího schváleného oddlužení zakázáno se dále zavazovat. Tato podmínka stanovená v insolvenčním zákoně má ale dlužníka odradit od lehkomyšlného jednání, které by znamenalo jeho další nemožnost hrazení svých nových závazků. Cílem je snaha o určitou nápravu chování dlužníka. Podmínkou pro uplatnění tohoto předpokladu pro zrušení oddlužení je tak právě zaviněné jednání dlužníka, kdy i z nedbalosti uzavřený závazek, který není dlužník schopen řádně hradit, může být důvodem pro zrušení takového oddlužení. Na zavinění jednání dlužníka lze dle zákona odkazovat v tom případě, kdy je uhrazení tohoto závazku soudně vymáháno. Jedná se ale pouze o vyvratitelnou právní domněnku stanovenou zákonodárcem a dlužník může prokázat opak.³⁸ V tomto se ale názory rozcházejí, kdy „*nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce totiž neříká nic o vztahu zavinění vůči vzniku dluhu*“, jak uvádějí autoři Petr Sprinz a Petr Chytil.³⁹ S takovouto konstrukcí domněnky zákonodárce se neztotožňují a podobně jako shora uvedení autoři se domnívám, že z nařízeného výkonu rozhodnutí či exekuce není možné automaticky usuzovat na zavinění dlužníka, jelikož mezi výkonem rozhodnutí nebo exekucí a zaviněním dlužníka nemusí být dána příčinná souvislost.

Zavinění dlužníka by se tedy mělo vztahovat spíše k okolnostem vzniku daného závazku, a nikoliv na jeho splatnost. Zaviněné jednání dlužníka může být shledáno i za předpokladu, že nebude nařízena exekuce či výkon rozhodnutí. Příkladem takového jednání dlužníka může být i neuhrazené nájemné, nebo nově objednané a nezaplacené zboží.⁴⁰

Dle ust. §418 odst. 1 písm. c) IZ může důvodem pro zrušení oddlužení být dále neschopnost dlužníka po dobu delší než 3 měsíce hradit pohledávky uvedené v ust. §395 odst. 1 písm. b) IZ, které vznikly po rozhodnutí o úpadku. Jedná se o pohledávky, které jsou

³⁷KRATOCHVÍLOVÁ, Lucie. Posuzování vynaloženého úsilí dlužníka v průběhu insolvenčního řízení [online]. Epravo.cz, 5. 1. 2023 [cit. 27. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo-posuzovani-vynalozeneho-usili-dluznika-v-prubehu-insolvenčního-řízení>.

³⁸ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1682. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³⁹SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: JIRMÁSEK, Petr, ŘEHÁČEK, Tomáš, VRBA, Oldřich, ZOUBEK, Milan a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022. §418, marg.č. 6. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴⁰SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: JIRMÁSEK, Petr, ŘEHÁČEK, Tomáš, VRBA, Oldřich, ZOUBEK, Milan a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022. §418, marg.č. 10. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

uspokojovány přednostně a které musí být hrazeny pravidelně v celé výši. Vzhledem k dikci zákona se tak prakticky bude jednat jen o pohledávky na výživném, které vznikly v období po rozhodnutí o úpadku a dále hotové výdaje a odměnu insolvenčního správce. Odměna za sepis insolvenčního návrhu je z tohoto vyloučena, jelikož se jedná o pohledávku, která vznikla před rozhodnutím o úpadku. Z textace zákona tak plyne nemožnost zrušení oddlužení pro neschopnost hradit jiné pohledávky, než které jsou zde vymezeny. Dle názoru autorů komentářové literatury se tak jedná o nedokonalost tohoto novelizovaného ustanovení. S jejich názorem v této věci se ztotožňuji, jelikož i dle mého názoru jde o přílišnou benevolenci ze strany zákonodárce ve sféře povinností dlužníka v rámci schváleného oddlužení.⁴¹

Příkladem rozhodnutí soudu, kterým došlo ke zrušení oddlužení dle §418 odst. 1, písm. c) IZ byl i případ vedený u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice pod sp. zn. KSPA 65 INS 25835/2020. Jednalo se o věc, se kterou jsem se setkala osobně v rámci své praxe a s daným dlužníkem jsem osobně jednala. Insolvenční soud v tomto případě dospěl ke zrušení oddlužením, jelikož po dobu 3 měsíců nebyly na účet majetkové podstaty poukázány srážky ze mzdy dlužníka a nebylo připsáno jiného plnění. Zaměstnavatel insolvenčnímu správci sdělil, že s dlužníkem ukončil pracovní poměr. Insolvenční správce se s dlužníkem danou situaci pokoušel řešit, ale neúspěšně.⁴² Dlužníkovi také narůstal dluh na odměně insolvenčního správce, která nebyla hrazena. Toto porušení ze strany dlužníka bylo v daném případě pro další rozhodování soudu stěžejní a z tohoto důvodu následně došlo také ke zrušení oddlužení. Výzvy k napravení situace byly dlužníkem osobně přebírány, ale nijak na ně nereagoval. Insolvenční správce informoval insolvenční soud, který taktéž dlužníka vyzval k napravení situace. Když dlužník nereagoval ani na opakované výzvy se strany soudu, rozhodl soud o zrušení tohoto oddlužení pro naplnění předpokladů shora uvedených.

I v případě tohoto důvodu ke zrušení oddlužení se musí jednat o zaviněné jednání dlužníka. Tento předpoklad pro zrušení oddlužení přichází v úvahu pouze u oddlužení probíhajících splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty, u kterých bylo rozhodnuto o úpadku před 1. 6. 2019. Toto ustanovení doznalo díky novelizacím značných změn.

⁴¹SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, §418, marg.č. 11–14. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴²Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 24. 6. 2022, sp. zn. KSPA 65 INS 25835/2020, bod I.

Shora popsaný předpoklad pro zrušení oddlužení v písm. c) nahradil ustanovení, které jako důvod pro zrušení oddlužení chápalo nemožnost splnění podstatné části splátkového kalendáře, a to bez ohledu na zavinění dlužníka, kdy toto ustanovení bylo navázáno na podmínku splnění 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů dlužníka.⁴³

K tomuto předpokladu je dále uvedeno, jako příklad, rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 16. 4. 2021, které se týkalo právě zrušení oddlužení z důvodu nedostatečného uspokojení pohledávek věřitelů. V daném případě, vedeném pod sp. zn. KSBR 44 INS 19883/2017, došlo ke zrušení oddlužení z důvodu nedostačujících příjmů dlužníka, kdy k uspokojování pohledávek věřitelů docházelo pouze z dávek nemocenské od České správy sociálního zabezpečení. Nadto bylo ukončeno poskytování daru v tomto řízení z důvodů špatné finanční situace dárce. Očekávaná míra uspokojení věřitelů tak výrazně klesla na pouhých 14 %. Na tuto skutečnost byl dlužník upozorněn a byl mu poskytnut čas k nápravě. I přes tyto výzvy však k nápravě nedošlo. Jednalo se taktéž o případ, který bylo nutné posoudit optikou účinné právní úpravy do 31. 5. 2019 a soud tak zkoumal naplnění hranice 30 %. Vzhledem k výši nutné splátky, která by byla dostačující pro naplnění zákonné hranice uspokojení pohledávek věřitelů a možnostem dlužníka, dospěl shora uvedený soud ke zrušení oddlužení.

K poklesu příjmů v rámci probíhajícího oddlužení může často dojít i na základě objektivních skutečností, které dlužník nemohl žádným způsobem ovlivnit nebo které není možné přičítat k jeho tíži. I za takových okolností je dlužník povinen dále plnit své povinnosti a hradit na pohledávky svých věřitelů. Není možné neplnění povinností tímto omlouvat. V posuzovaném případě se jednalo o „objektivní překážku“ v podobě těhotenství a mateřství dlužnice, v jejichž důsledku došlo k poklesu příjmů v rámci oddlužení. Mezi další takové objektivní skutečnosti, které mohou zapříčinit pokles schopnosti dlužníka poskytovat plnění v dostatečné výši, můžeme zařadit ztrátu zaměstnání, dlouhodobé ošetřování člena domácnosti nebo vznik invalidity či jiného zhoršení zdravotního stavu. Je tedy irelevantní, z jakých důvodů k poklesu příjmů dojde a nemusí se jednat ani o zaviněné jednání ze strany dlužníka. Ten je ale povinen i takové případy aktivně řešit a zamezit situacím, kdy by v rámci oddlužení nebylo plněno z jeho strany ničeho nebo aby docházelo ke vzniku nových dluhů, které nebude schopen řádně a včas uhradit. Dlužníci v daném případě soud poskytl možnost dodatečně uhradit

⁴³ ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1681. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

vzniknuvší dluh namísto okamžitého zrušení oddlužení. Této možnosti nebylo využito, a tak soud přistoupil ke zrušení tohoto oddlužení.⁴⁴

Všechna tato rozhodnutí zkoumají skutečnost, zda byla dlužníkovi poskytnuta přiměřená doba k nápravě a zda byl na neplnění povinností upozorněn. S výše uvedenými závěry se zcela ztotožňuji, a i ze své praxe mohu potvrdit, že v mnohých případech pouhé upozornění na možné zrušení oddlužení vede k nápravě a není tak nutné omezovat soud a nařizovat jednání o zrušení oddlužení. Samotným upozorněním a umožněním dlužníku napravit danou situaci je také naplněn předpoklad hospodárnosti řízení a nezatěžování soudního aparátu případy, které je možné vyřešit toliko z pozice insolvenčního správce domluvou s dlužníkem.

Posledním předpokladem pro zrušení oddlužení, které ust. §418 odst. 1 IZ předvídá, je samotný návrh dlužníka na zrušení oddlužení. Oddlužení v jakékoliv formě je postaveno na dobrovolnosti ze strany dlužníka. Pokud tedy dojde soudu návrh na zrušení oddlužení podané dlužníkem, musí jej zrušit. Zároveň, pokud dlužník k návrhu na zrušení připojí žádost, aby jeho úpadek byl nadále řešen konkursem, soud má v tomto smyslu také koncipovat své rozhodnutí. V případě dlužníkovy návrhu na zrušení oddlužení nejsou důvody, které k tomuto návrhu vedly, podstatné a soud se nimi nezabývá.⁴⁵

Závěrem k této otázce je důležité doplnit, že v případě, kdy dlužník nadále plní ostatní podstatné povinnosti v rámci svého oddlužení, nemůže dojít ke zrušení oddlužení dle §418 odst. 1 písm. a) IZ pouze z důvodu nemožnosti hrazení pohledávek dle §395 odst. 1 písm. b) IZ, jak je uvedeno v ust. §418 odst. 1 písm. c) IZ. V praxi je ale často nemožnost hrazení předmětných pohledávek doprovázena právě i neschopností dlužníka plnit jiné podstatné povinnosti v rámci jeho oddlužení.⁴⁶

⁴⁴Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sen. zn. 29 NSČR 110/2020.

⁴⁵ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1683. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴⁶Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 48/2013.

2.3 POSTUP SOUDU PŘI ROZHODOVÁNÍ O ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ A DOPADY TAKOVÉHO ROZHODNUTÍ NA DLUŽNÍKA A VĚŘITELE

Insolvenční soud může o zrušení oddlužení rozhodnout jak na návrh k tomu oprávněné osoby, tak i bez návrhu. Návrh na zrušení oddlužení může podat dlužník nebo věřitel, jehož pohledávka byla v rámci insolvenčního řízení řádně uplatněna. Insolvenční správce není oprávněn navrhopvat zrušení oddlužení, může pouze navrhnout zahájení řízení o tomto návrhu. Současně je ale oprávněn podat podnět prostřednictvím zprávy o plnění oddlužení k rozhodnutí o zrušení oddlužení i bez návrhu.⁴⁷ Situace, kdy bude návrh na zrušení oddlužení podán k tomu neoprávněnou osobou, nemusí vždy znamenat, že by se soud plněním podmínek daného oddlužení nezačal dále zabývat. Jak bylo konstatováno Vrchním soudem v Praze v řízení vedeném pod sp. zn. 2 VSPH 992/2020, návrh na zahájení řízení k tomu neoprávněnou osobou soud prvního stupně správně posoudil jako možný podnět, na základě, kterého v rámci své dohlédací činnosti, dál zkoumal možné naplnění podmínek pro zrušení oddlužení.⁴⁸

Soud může o možném zrušení oddlužení rozhodovat od jeho schválení až do okamžiku, než dojde k vydání usnesení o vzetí na vědomí splnění oddlužení. K projednání návrhu na zrušení oddlužení by soud měl zásadně nařídít jednání a předvolat dotčené subjekty, a tedy navrhovatele, dlužníka, insolvenčního správce a věřitelský výbor, není-li jeho činnost vykonávána soudem.

Vede se diskuse, zda by takové jednání mělo být soudem nařizováno vždy a názory se na tuto problematiku různí. Podle jednoho z názorů není nutné nařizovat jednání v případě, kdy je navrhovatelem dlužník, a to vzhledem k hospodárnosti řízení. Druhý názor se ale přiklání k potřebě nařídít jednání i v tomto případě, jelikož dlužník může svůj návrh vzít během nařízeného jednání zpět. Dalším případem, kdy není potřeba nařizovat jednání dle soudní praxe, je situace zjevně neopodstatněného věřitelského návrhu na zrušení oddlužení.⁴⁹

Dle aktuální právní úpravy může soud rozhodnout bez nařízení jednání, a to v případě, že jednání nenavrhone insolvenční správce, věřitel, který podal návrh na zrušení oddlužení nebo dlužník, který se nevyjádří, že na jednání trvá. O tomto má být soudem poučen, jelikož platí

⁴⁷ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1684. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴⁸Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. 2 VSPH 992/2020.

⁴⁹SMOLÍK, Petr. Oddlužení v právním řádu ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 231.

fikce v okamžiku, kdy dlužník zůstane pasivní a ve lhůtě 10 dní se nevyjádří. V takovém případě se má za to, že na nařízení jednání netrvá.⁵⁰

Pokud dojde k zahájení řízení o zrušení oddlužení bez návrhu, měl by soud dlužníka taktéž vyzvat a umožnit mu vyjádřit se k celé věci na jednání. K takovému zahájení řízení je soud oprávněn při naplnění jednoho z důvodů pro zrušení oddlužení uvedených v ust. §418 odst. 1 písm. a) až c) IZ a dále byla judikaturou dovozena možnost zrušení oddlužení i bez návrhu pro nepoctivý záměr dlužníka.⁵¹

Dle mého názoru je zrušení oddlužení jedním ze zásadních rozhodnutí soudu, které se může velmi negativně promítnout do dalšího života dlužníka, a to jak v jeho ekonomické, tak i sociální rovině. Nelze zastávat názor, že by jednání měla být nařizována vždy, ale na druhou stranu nelze klást do popředí hospodárnost řízení nad dopady takového rozhodnutí na subjekty insolvenčního řízení. Soud by tedy měl nařizovat jednání s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a pokud se nebude jednat o zjevnou neodůvodněnost takového návrhu, jednání nařídít.

Jestliže soud shledá důvody pro zrušení oddlužení, vydá o tom rozhodnutí. Nemusí se jednat pouze o důvody, které budou uvedeny v návrhu na zrušení oddlužení. Soud je oprávněn zrušit oddlužení i na základě důvodu, který nebude v návrhu uveden, ale shledá jej v rámci řízení.⁵² O zrušení oddlužení by mělo být rozhodnuto na jednání nebo v bezprostřední souvislosti s ním, jak také judikoval Vrchní soud v Olomouci, a to zejména z toho důvodu, že poměry dlužníka se mohou rychle měnit a o zrušení oddlužení by mělo být rozhodováno na základě aktuálních zjištění a podkladů.⁵³

Současně také může soud rozhodnout o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, pokud jsou k tomu splněny zákonem stanovené podmínky. Insolvenční zákon ve svém ust. §405 odst. 2 stanovuje taxativní výčet podmínek, kdy lze v tomto okamžiku konkurs na majetek dlužníka prohlásit, a to v případě, že bude naplněna alespoň jedna z nich. Ke konkursu tak může být přistoupeno, pokud soud neshledá majetek dlužníka, aniž by bylo přihlíženo k právům a jiným majetkovým hodnotám, které byly vyloučeny z majetkové podstaty, jako zcela nepostačující k uspokojení pohledávek jeho věřitelů. Další z možných podmínek je pak kromě dříve uvedené také žádost dlužníka na jednání s insolvenčním správcem dle §410 odst. 2 IZ,

⁵⁰§418 odst. 7 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1684. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵²SMOLÍK, Petr. Oddlužení v právním řádu ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 232.

⁵³Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 3. 2018, sp. zn. 4 VSOL 153/2018.

aby byl jeho úpadek řešen konkursem a tento dlužník zaplatil zálohu na náklady insolvenčního správce, pokud mu tato povinnost byla uložena soudem v souladu s ust. §108 odst. 2 a 3 IZ. Na tomto místě vyvstává otázka možnosti uložení této povinnosti. Dle ust. §108 odst. 2 IZ je možné vydat usnesení o zaplacení zálohy pouze do okamžiku rozhodnutí soudu o insolvenčním návrhu. Je tedy sporné, jak ustanovení §405 odst. 2 písm. c) IZ vykládat, zda jej považovat za speciální k ust. 108 odst. 2 IZ, a tím tak ospravedlnit možnost soudu uložit povinnost uhrazení zálohy i v této fázi insolvenčního řízení. Posuzováno optikou zájmu dlužníka by toto ustanovení mělo být vykládáno v jeho prospěch, a tedy možnosti uložení povinnosti uhradit náklady insolvenčního řízení v návaznosti na ním projevený zájem o řešení jeho úpadku konkursem. Pouhý jazykový výklad tohoto ustanovení by dle názoru komentářové literatury neměl obstát.

S tímto názorem autora Zdeňka Strnada, publikovaného v komentáři k insolvenčnímu zákonu⁵⁴, zcela souhlasím, neboť tato ustanovení insolvenčního zákona by neměla být vykládána k tíži dlužníků, kteří mají zájem na vypořádání se svými závazky vůči věřitelům. Tato úprava možnosti přeměny způsobu řešení úpadku na konkurs v případě neschválení oddlužení je účinná od roku 2017. K omezení možností přeměny oddlužení na konkurs bylo přistoupeno z důvodu hospodárnosti dalšího řízení. Před novelou, která takto omezila možnosti přeměny neschváleného oddlužení na konkurs, mohl soud bez dalšího rozhodnout o prohlášení konkursu na majetek dlužníka. V praxi se ale často stávalo, že takto prohlášené konkursy byly ve velmi krátké době rušeny pro nedostatečný majetek dlužníka a nebylo tak možné poměrně uspokojit pohledávky věřitelů.⁵⁵

Pokud naopak nejsou shledány důvody pro zrušení oddlužení, návrh je zamítnut a dané oddlužení dále pokračuje bez jakéhokoliv důsledku na jeho další průběh. Proti rozhodnutí o zrušení oddlužení je přípustné odvolání ve lhůtě 15 dní od obdržení písemného vyhotovení rozhodnutí soudu. K odvolání jsou oprávněny osoby uvedené v ust. §418 odst. 7 z. č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů. Jedná se především o dlužníka, insolvenčního správce a věřitele, který podal návrh na zrušení oddlužení. Věřitelský výbor není oprávněn k podání odvolání. Právní mocí rozhodnutí soudu o zrušení oddlužení řízení končí.

⁵⁴STRNAD, Zdeněk. In: KOZÁK, Jan a kol. Komentář k insolvenčnímu zákonu. 5. vydání. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1444–1445.

⁵⁵MARŠÍKOVÁ, Jolana. In: MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. Insolvenční zákon s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2018, s. 930–931.

V případě zrušení oddlužení nemůže dojít k prominutí zbytku dluhu a dlužník je tedy vystaven dalšímu vymáhání ze strany jeho věřitelů v případě, že své závazky sám dobrovolně neuhradí. Jde tak o jeden z nezákladnějších dopadů zrušení oddlužení do sféry dlužníka. Věřitelé jsou k dalšímu vymáhání oprávněni také na základě upraveného seznamu přihlášených pohledávek, který představuje exekuční titul. Právo na vymáhání pohledávky na základě tohoto seznamu se promlčí za 10 let od právní moci rozhodnutí o zastavení insolvenčního řízení. Upravený seznam přihlášených pohledávek lze využít jako exekuční titul v případě zahajovaných řízení jak věřitelem, tak i dlužníkem.⁵⁶

⁵⁶Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 29 ICdo 129/2020, bod 38.

2.4 SPECIFICKÉ PŘÍPADY ZRUŠENÍ ODDLUŽENÍ

Mezi specifické případy oddlužení a jeho zrušení jsem zařadila společné oddlužení manželů. Jeho specifičnost lze spatřovat mimo jiné právě i v dopadech případného zrušení takového oddlužení, a to zejména z toho důvodu, že zde vystupují dva subjekty – manželé, na které důsledky porušení povinností v rámci oddlužení budou dopadat i bez nutného zavinění obou manželů.

Původní znění insolvenčního zákona počítalo s oddlužením jednoho z manželů se souhlasem druhého z nich, kdy musel být návrh na povolení oddlužení manželem podepsán a musel výslovně souhlasit s navrhovaným způsobem oddlužení. Novela insolvenčního zákona, která nabyla účinnosti 1. 1. 2014, s sebou přinesla odlišný způsob řešení úpadku v případě manželů, a to jejich společné oddlužení. Jedním z důvodů přijetí této úpravy byla hospodárnost řízení zejména z důvodu duplicity jednotlivých procesních úkonů v případě, kdy manželé vstupovali do oddlužení každý samostatně a dále také z důvodu přihlašování totožných pohledávek věřitelů z jejich procesní opatrnosti do řízení obou manželů.⁵⁷

Aktuální právní úprava dává hned několik možností v případě návrhu na povolení oddlužení. Může být podán společný návrh na zahájení řízení anebo pouze jednotlivý jedním z manželů, kdy se již nevyžaduje souhlas druhého z nich. U společného návrhu manželů se uplatní výjimka ze zániku společného jmění manželů, které v případě tohoto návrhu nezaniká. Je s ním ale také spjata riziko v případě neplnění podmínek oddlužení. Pokud by docházelo k porušování povinností uložených soudem v rámci schválení oddlužení, byť pouze jedním z manželů, dojde ke zrušení oddlužení ve vztahu k oběma. K tomuto stanovisku dospěla také judikatura, kdy bylo Vrchním soudem v Praze judikováno toliko, že v případě společného návrhu na oddlužení jsou manželé srozuměni s tím, že se dostávají na jednu loď a v případě schválení takového oddlužení jsou oba povinni plnit podmínky stanovené soudem stejně a hradit pohledávky jejich společných nebo výlučných věřitelů navzájem.⁵⁸

V rámci společného oddlužení se na manželé hledí jako by byli jedním dlužníkem. To s sebou přináší řadu výhod, zejména v pojetí majetkové podstaty v tomto typu oddlužení. Do majetkové podstaty tedy spadá veškerý majetek v rámci společného jmění manželů a dále také výlučný majetek každého z nich. Manželé tak mohou snáze splnit podmínky pro schválení oddlužení a také rychleji uspokojit pohledávky svých věřitelů.⁵⁹ Úprava společného jmění

⁵⁷SMOLÍK, Petr. Oddlužení v právním řádu ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 251.

⁵⁸Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017.

⁵⁹SMOLÍK, Petr. Oddlužení v právním řádu ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 256.

manželů je tudíž pro účely insolvenčního řízení zcela irelevantní a manželé jsou povinni hradit i výhradní dluhy jednoho z nich.⁶⁰

Z praxe lze uvést příklad společného oddlužení manželů, kde insolvenční správce sepsal do majetkové podstaty nemovitost patřící do společného jmění manželů. Vzhledem k výši dluhu a ocenění této nemovitosti na základě znaleckého posudku bylo zvoleno zpeněžení majetkové podstaty jako způsob řešení tohoto oddlužení. Došlo tedy následně k prodeji nemovitosti a k uspokojení 100 % pohledávek věřitelů dlužníků.

Další rizika plynoucí ze společného oddlužení manželů jsou patrná zejména u oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty, kdy jeden z manželů zcela rezignuje na plnění povinností v rámci oddlužení a druhý z nich je pak povinen plnit tyto povinnosti za něj, aby nedošlo ke zrušení oddlužení.

K návrhu na zrušení oddlužení, který může podat dlužník, je nutné, aby tento návrh byl podán se souhlasem druhého z manželů. V praxi mohou nastat případy, kdy jeden z dlužníků plní povinnosti uložené soudem v rámci oddlužení i za druhého z nich, aby nedošlo ke zrušení oddlužení a vyvstávají tak poněkud absurdní situace, kdy např. matka bude hradit výživné na jejich nezletilé děti sama i za manžela, aby nedošlo k porušení podmínek schváleného oddlužení.⁶¹ Z důvodu těchto případů, které se v praxi vyskytují, zastávám shodný názor spolu s komentářovou literaturou⁶², kdy návrh na zrušení oddlužení by měl mít možnost podat pouze jeden z manželů i bez souhlasu druhého. Jedná se o názor v rozporu s tím, jak na danou problematiku nahlíží soudy, ale pokud jeden z manželů zcela rezignuje a podmínky schváleného oddlužení opakovaně a dlouhodobě nedodržuje, je takové oddlužení neudržitelné a měla by zde být možnost navrhnout zrušení takového oddlužení i bez souhlasu takto nespolupracujícího manžela.

Dalším případem, který může negativně ovlivnit průběh oddlužení i pro druhého manžela, je úmrtí jednoho z nich. Judikatura se v postupu v případě úmrtí jednoho z manželů

⁶⁰SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, ZOUBEK, Milan a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, § 394a, marg. č. 1,2. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁶¹SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, § 394a, marg.č. 17. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁶²SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, § 394a, marg.č. 8 Dostupné z: databáze beck-online.cz.

rozchází a na problematiku existují odlišné názory.⁶³ Zatímco dle Vrchního soudu v Olomouci⁶⁴ je v řízení po úmrtí jednoho z manželů možné pokračovat, jelikož se na manželé po dobu trvání oddlužení hledí jako na nerozlučné společníky, Vrchní soud v Praze⁶⁵ zastává názor opačný a dle něj není možné v řízení pokračovat, jelikož v případě úmrtí jednoho z manželů nebudou nadále naplněny podmínky pro společné oddlužení manželů, zejména odpadne domněnka souhlasu manželů s označením veškerého majetku jako majetku společného pro účely oddlužení dle §394a z. č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů a dále úmrtím účastníka dojde ke vzniku neodstranitelné podmínky řízení v souladu s ust. §104 odst. 1 z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů a řízení je tedy na místě z těchto důvodů zastavit.

Třetí rovinu názorů pak zaujímá Nejvyšší soud, který dovodil, že úmrtí jednoho z manželů není samo o sobě důvodem pro zrušení schváleného oddlužení a na základě těchto skutečností nemá dojít k zastavení řízení ani ve vztahu k zemřelému.⁶⁶ Nutno podotknout, že toto stanovisko Nejvyššího soudu se vztahovalo k oddlužením plněním splátkového kalendáře účinného do 31. 5. 2019.⁶⁷

Dle mého názoru by se mělo k dané problematice přistupovat optikou Nejvyššího soudu. Není důvod k tomu, aby fungující oddlužení bylo zrušeno na základě okolností, které nelze ze strany dlužníků objektivně ovlivnit a pokud je pozůstalý manžel schopen sám dostát povinnostem v rámci oddlužení a uspokojit dostatečnou výši pohledávek věřitelů obou manželů, nemělo by být takové oddlužení rušeno.

⁶³SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, §394a, marg.č. 16. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁶⁴Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 2 VSOL 54/2016.

⁶⁵Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 1653/2016.

⁶⁶Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. 29 NSČR 4/2020, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. 29 NSČR 37/2020-II.

⁶⁷JIRMÁSEK, Tomáš. NBZ: Důsledky úmrtí jednoho z manželů v průběhu společného oddlužení [online]. Insolvenční zóna, Insolvenční zóna, 15. 3. 2021 [cit. 19. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.insolvencizona.cz/clanky/nbz-dusledky-umrti-jednoho-z-manzelu-v-prubehu-spolecneho-oddluzeni/>.

3. KOMPARACE ČESKÉ A NĚMECKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY ODDLUŽENÍ

V této kapitole se zaměřím na vymezení institutu oddlužení v jeho základních rysech dle německé právní úpravy a dále na komparaci této problematiky s českou právní úpravou, která byla podrobněji popsána již dříve v této práci. Německá i česká právní úprava insolvenčního řízení je v řadě oblastí velmi podobná a zahájení řízení má vzájemné účinky na území obou těchto států. Děje se tak na základě nařízení Evropskému parlamentu a rady č.2015/848, o insolvenčním řízení. Toto nařízení přiznává bezprostřední účinek zahájených řízení na území ostatních členských států, které jsou zde taxativně vymezeny. Vzhledem k územní i obchodní blízkosti těchto dvou států je výskyt přeshraničního prvku na našem území častý⁶⁸ a tento aspekt byl také jedním z důvodů výběru komparace právě s německou právní úpravou.

3.1 ÚPADEK

Německá právní úprava obdobně jako ta česká rozlišuje mezi 3 různými způsoby úpadku, který je taktéž chápán jako jeden ze základních předpokladů pro zahájení insolvenčního řízení. Rozlišujeme tedy platební neschopnost („Zahlungsunfähigkeit“), hrozící úpadek („Drohende Zahlungsunfähigkeit“) nebo předlužení („Überschuldung“). Všechny tyto způsoby jsou vymezeny v §17 - §19 insolvenčního zákona („Insolvenzordnung“, dále jen „InsO“).

Platební neschopnost je dle §17 odst. 2 InsO předpokládána v tom okamžiku, kdy dlužník není schopen uspokojit splatné závazky vůči svým věřitelům a pozastavil své platby. V porovnání s českou právní úpravou je vymezení platební neschopnosti obecnější a méně specifikované. Česká právní úprava kromě zastavení plateb a neschopnosti hradit splatné závazky věřitelů vymezuje navíc časový úsek 30 dní, po které musí být závazky po lhůtě splatnosti, aby se mohlo jednat o platební neschopnost.⁶⁹

Pokud je pravděpodobné, že dlužník nebude schopen v budoucnu hradit své stávající závazky v době jejich splatnosti, kdy vycházíme z časového úseku 24 měsíců, potom se bude

⁶⁸VODA, Jiří. *Německé insolvenční právo v ČR podle evropského nařízení* [online]. Akvoda.cz [cit. 25. 1. 2023]. Dostupné z: <http://www.akvoda.cz/cz/nemecke-insolvenzni-pravo-v-cr-podle-evropskeho-narizeni/>.

⁶⁹§3 odst. 1 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

jednat o hrozící úpadek.⁷⁰ Takto vymezený hrozící úpadek je velmi podobný tomu, jak jej vymezuje česká právní úprava a lze jej považovat za téměř shodný institut.

Třetím způsobem úpadku je předlužení, které může nastat pouze u právnické osoby, a to v situaci, kdy aktiva dlužníka nejsou schopna pokrýt stávající závazky a není pravděpodobné, že právnická osoba bude pokračovat ve své činnosti v následujících 12 měsících.⁷¹ Takto stanovené podmínky pro předlužení se shodují i s českou právní úpravou a jde tak opět o téměř shodný institut. Česká právní úprava institut předlužení navíc rozšiřuje také na fyzické osoby – podnikající.⁷²

3.2 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU A PRŮBĚH INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ

Insolvenční řízení dle německého insolvenčního práva spadá do agendy okresních soudů. Odlišně je také pojata pravomoc věřitelů v rámci insolvenčního řízení, kteří mají možnost ovlivnit, jakým způsobem bude zpeněžen majetek dlužníka a rozhodnout o konkrétním způsobu řešení úpadku. Mezi jejich pravomoci dále spadá mimo jiné i možnost sestavení insolvenčního plánu pro uspokojení pohledávek věřitelů a zpeněžení majetku, nebo stanovení závazků dlužníka po skončení insolvenčního řízení. Takový insolvenční plán může být sestaven odlišně od úpravy insolvenčního zákona a hraje významnou roli zejména při reorganizaci podniku dlužníka.

Obdobně jako česká právní úprava i německá umožňuje 3 možné způsoby řešení úpadku, a to konkurz, reorganizaci a oddlužení, které nalezneme hned v úvodním ustanovení §1 InsO. Toto ustanovení hovoří o kolektivním uspokojení věřitelů zpeněžením dlužníkovy majetku a rozdělením jeho výtěžku, dále pak o insolvenčním plánu spolu se zachováním dlužníkovy podniku a také o možnosti osvobození dlužníka od zbývajících dluhů v případě jeho poctivosti během celého řízení. Oddlužení jako takové je potom podrobněji upraveno v ust. § 286 - §303a InsO.

V případě ekonomických potíží jakéhokoliv podniku je zde také možnost restrukturalizace na základě zákona o stabilizačním a restrukturalizačním plánu pro podniky platný od 1. 1. 2021, který nabízí řešení ekonomických a finančních problémů společnosti tak, aby se předešlo platební neschopnosti a postupu dle insolvenčního zákona.

⁷⁰§18 odst. 2 Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

⁷¹§19 odst. 1 a 2 Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

⁷²§3 odst. 4 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Insolvenční řízení se zahajuje pouze na návrh, který může být podán věřitelem nebo dlužníkem. Tato úprava je tak shodná s ustanovením českého insolvenčního zákona. Při podání návrhu pak musí být věřitelem doložena existence pohledávky za dlužníkem, vůči kterému insolvenční návrh směřuje a dále je povinen prokázat existenci úpadku dlužníka. Dle ust. § 26 odst. 1, věta první InsO bude insolvenční návrh následně zamítnut, pokud se ukáže, že majetek dlužníka nepostačí ani na náklady insolvenčního řízení. Do doby, než bude rozhodnuto o insolvenčním návrhu, může být dlužníkovi stanoven předběžný insolvenční správce, který má dohlížet nad tím, jakým způsobem dlužník nakládá se svým majetkem do doby, než soud rozhodne o insolvenčním návrhu, aby nedošlo k poškození věřitelů daného dlužníka. Soud může jmenovat tzv. slabého nebo silného předběžného insolvenčního správce. Jejich postavení se liší zejména v omezení dispozičních oprávnění dlužníka s jeho majetkem. Pokud je soudem ustanoven slabý insolvenční správce, může být dlužníkovi umožněno nakládat se svým majetkem pouze se souhlasem tohoto předběžného insolvenčního správce. Jmenování slabého předběžného insolvenčního správce pak neovlivňuje probíhající řízení vedená s dlužníkem a nedochází k jejich přerušení. Naopak v případě silného insolvenčního správce je dlužníkovi zakázána jakákoliv dispozice s jeho majetkem a tato oprávnění přechází na předběžného insolvenčního správce.⁷³

Jestliže dojde ke schválení insolvenčního návrhu, vydá o tom soud usnesení a stanoví insolvenčního správce. Na jeho výběru se značnou měrou mohou podílet také věřitelé, a to v podobně doporučení předběžného věřitelského výboru, jehož doporučení je pro soud zásadně závazné. V případě absence takového doporučení je volba insolvenčního správce na soudu.

Odlišná je také úprava přihlašování pohledávek věřitelů do insolvenčního řízení. Zatímco v české právní úpravě je lhůta pevně zákonem stanovena, německý insolvenční zákon tuto lhůtu stanovuje v rozmezí 2 týdnů až 3 měsíců, kdy přesnou délku této lhůty stanoví insolvenční soud v usnesení o zahájení insolvenčního řízení. Rozdílné jsou také dopady zmeškání této lhůty. Pokud věřitel přihlásí opožděně svou přihlášku pohledávky, není toto důvodem pro její odmítnutí pro opožděnost, ale věřitel bude povinen uhradit náklady, které vzniknou v souvislosti se zvláštním přezkumem stanoveným pro tuto přihlášku.⁷⁴

⁷³E-JUSTICE.EUROPA.EU.*Platění neschopnost* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 25. 1. 2023]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_insolvency-447-de-cs.do?member=1.

⁷⁴§177 odst. 1 Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

3.3 ODDLUŽENÍ A PODMÍNKY PRO JEHO ZRUŠENÍ

Institut oddlužení se řadí mezi sanační způsoby řešení úpadku podobně, jako je tomu i v české právní úpravě. Jedná se o způsob řešení úpadku, který umožňuje dlužníkovi při splnění určitých podmínek osvobození od zbytku jeho dluhů a možnost jeho opětovného začlenění do ekonomického i sociálního života. Tento základní princip oddlužení je stanoven v úvodním ustanovení této části zákona věnované oddlužení. Německý insolvenční zákon umožňuje oddlužení pouze pro fyzické osoby.⁷⁵

Dle §287 odst. 1 InsO oddlužení vyžaduje, aby dlužník spolu s návrhem na oddlužení podal i návrh na zahájení insolvenčního řízení. V opačném případě, kdy dlužník nepodá současně oba návrhy a je zároveň fyzickou osobou, soud jej vyzve k podání návrhu na oddlužení. Obdobně jako česká právní úprava i ta německá obsahuje vymezení situací, kdy je návrh na oddlužení nepřipustný. Jedná se o případy, kdy bylo dlužníkovi v posledních 11 letech schváleno oddlužení nebo v posledních 5 letech před podáním návrhu odmítnuto oddlužení zbytku dluhů z důvodu porušení povinností dlužníka dle §297 InsO.⁷⁶ Jedná se tak o nejzávažnější porušení, které naplní skutkovou podstatu některého z trestných činů zvýhodňování věřitele, nebo porušení povinnosti vést účetnictví a za který bude dlužník následně odsouzen k peněžitému trestu přesahujícím výměru 90 denních sazeb nebo k trestu odnětí svobody ve výměře delší než 3 měsíce.

Insolvenční zákon mimo výše uvedené důvody stanoví taktéž případy, kdy je odmítnuto povolení oddlužení, a to tedy v takových případech, kdy se dlužník v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení pokusil podvodně získat půjčku, nebo se vyhnout povinnosti uhradit některou z veřejných plateb tak, že uvedl nepravdivé údaje o své majetkové situaci. Pokud dlužník porušil informační povinnost dle tohoto zákona nebo nesprávně uvedl údaje v seznamech majetku a příjmů, byť i z hrubé nedbalosti, dojde k odmítnutí návrhu na povolení oddlužení dle tohoto zákona.

Jednou z dalších odlišností od české právní úpravy je jmenování insolvenčního správce, kdy dle německé právní úpravy mohou věřitelé i dlužník navrhnout vhodnou osobu insolvenčního správce. Dále je pak odlišný koncept samotného oddlužení. Německá právní úprava nerozlišuje způsoby oddlužení a nenajdeme zde tedy oddlužení zpeněžením majetkové

⁷⁵§286 Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

⁷⁶§287a Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

podstaty ani splátkovým kalendářem. Jediným rozlišením je speciální úprava spotřebitelského oddlužení, která bude rozebrána v pozdějších odstavcích.

Naopak obdobně jsou upraveny povinnosti dlužníka během probíhajícího oddlužení, kdy dlužník musí vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost tak, aby zajistil dostatečné příjmy pro uspokojení pohledávek a odměny insolvenčního správce. Veškeré tyto platby musí provádět výhradně přes insolvenčního správce a nesmí poskytovat výhodu žádnému z věřitelů. Dlužník je povinen odevzdat do majetkové podstaty polovinu hodnoty majetku, kterou nabyl na základě pořízení pro případ smrti, darem a celou hodnotu majetku v případě výhry v loterii, tombole nebo jiné hře s možností výhry. Z této povinnosti jsou vyňaty obvyklé dary a výhry malé hodnoty. Další povinností dlužníka je sdělovat insolvenčnímu správci změnu veškerých relevantních údajů o osobě dlužníka, zejména pak změnu trvalého bydliště, zaměstnání nebo počet vyživovaných osob.⁷⁷

Zrušení oddlužení je upraveno v ust. §303 InsO, kdy osobou aktivně legitimovanou k podání návrhu na zrušení oddlužení je věřitel dlužníka, který přihlásil svou pohledávku do daného insolvenčního řízení a která byla řádně insolvenčním správcem zjištěna. Důvodem pro zrušení oddlužení, stejně jako v úpravě českého insolvenčního zákona, je porušení povinností ze strany dlužníka, kdy tímto jednáním je následně výrazně ztíženo uspokojení pohledávek věřitelů. V nastavení podmínek pro zrušení oddlužení jsou obě právní úpravy podobné. Stejně jako český insolvenční zákon, i ten německý pojímá podmínky pro zrušení oddlužení velmi obecně a je tak možná subsumpce jednotlivých různorodých jednání dlužníků pod tato ustanovení zákona a umožňuje obsáhnout širokou škálu jednání, která jsou v rozporu se zásadami a principy oddlužení.

Dalším důvodem pro zrušení oddlužení, který německý insolvenční zákon uvádí, je porušení informační povinnosti nebo součinnosti dlužníka, byť i z hrubé nedbalosti, nebo pokud vyjde najevo, že dlužník byl odsouzen za spáchání trestného činu, který jsme uváděla výše jako důvod pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení, nebo je za tento trestný čin odsouzen až po povolení jeho oddlužení.

K návrhu na zrušení oddlužení je oprávněn věřitel, jak bylo uvedeno výše. Insolvenční zákon jej ale v tomto návrhu limituje a tento návrh je možné podat do 1 roku od právní moci rozhodnutí o oddlužení. V případě důvodu porušení povinností ze strany dlužníka anebo kdy vyjde najevo, že dlužník po povolení oddlužení spáchal zmíněný trestný čin, je tato lhůta

⁷⁷§288 - §295 Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

zkrácena na 6 měsíců po oddlužení. Před rozhodnutím soudu o zrušení oddlužení musí být nařízeno jednání, na kterém bude dlužník i insolvenční správce vyslechnut.⁷⁸

Německý insolvenční zákon obsahuje ustanovení o spotřebitelském oddlužení, jak bylo již uvedeno dříve. Tato ustanovení jsou ve vztahu speciality k obecným ustanovením o oddlužení. Návrh na povolení takového oddlužení může podat jen fyzická osoba, která nevykonává samostatnou výdělečnou činnost. Pokud tato činnost byla nebo je vykonávána, může být podán návrh na povolení tohoto oddlužení, pokud jsou finanční poměry dané osoby zvládnutelné. Další podmínkou pro osoby samostatně výdělečně činné je absence pohledávek z pracovněprávních vztahů vedených vůči dané osobě. Dle ust. §304 odst. 2 německého insolvenčního zákona je finanční situace dané osoby zvládnutelná, pokud má méně než 20 věřitelů. Jednou z dalších odlišností tohoto způsobu oddlužení je povinnost dlužníka předložit potvrzení sepsané k tomu způsobitou osobou nebo orgánem, ve kterém bude potvrzena snaha dlužníka o mimosoudní vyrovnání s věřiteli. Ke snaze o toto vyrovnání musí dojít v období 6 měsíců předcházejících před podáním návrhu na oddlužení. Dále zde musí být přiložen plán tohoto vyrovnání a odůvodnění jeho následného neúspěchu. Dlužník je dále povinen předložit plán vypořádání dluhu, který by měl obsahovat všechna opatření vedoucí k přiměřenému uspokojení věřitelů s ohledem na dlužníkovy majetkové a rodinné poměry a zohlednit dotčení zástavních práv, ručení a jiných záruk věřitelů. Tento plán soud následně zašle všem věřitelům a vyzve je, aby se ve lhůtě 1 měsíce k němu vyjádřili. Pokud tak neučiní, má se za to, že s ním souhlasí. Takto přijatý plán má následně účinky smíru dle občanského soudního řádu.⁷⁹

⁷⁸§303 Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

⁷⁹§305 - §308 Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866).

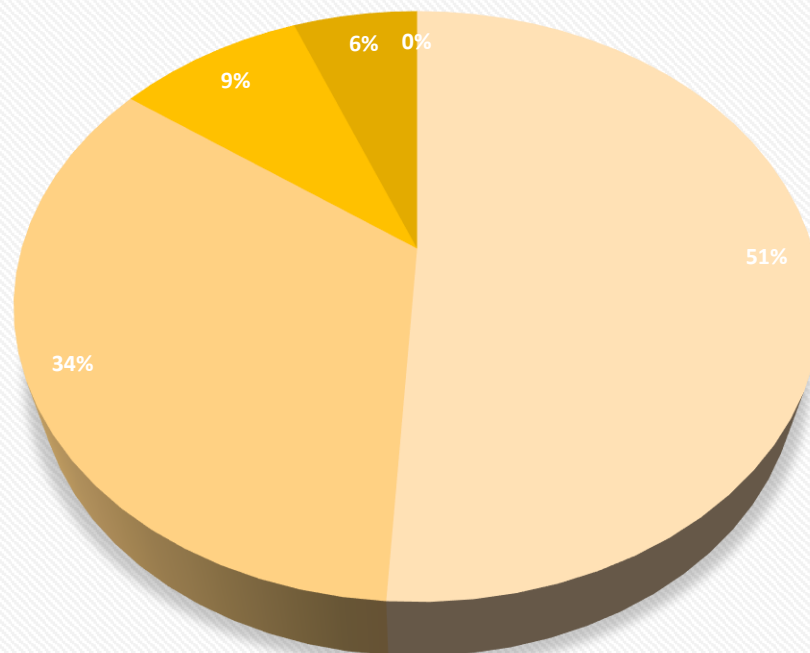
4. ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

V této části diplomové práce se zaměřím na analýzu dat získaných na základě poskytnuté součinnosti ze strany insolvenčních správců a insolvenčních soudů v České republice. Tato kapitola tak obsáhne jednu ze stěžejních otázek této práce, a to jakým způsobem je na problematiku oddlužení a jeho zrušení nahlíženo ze strany subjektů, které jsou v rámci celého procesu insolvenčního řízení nejtěžejnější. Jedním z mých cílů této práce bylo propojit teoretické poznatky problematiky oddlužení se stávající praxí a reflektovat, jakým způsobem je na danou problematiku aktuálně nahlíženo.

4.1 VÝSLEDKY ZÍKASNÉ OD INSOLVENČNÍCH SPRÁVCŮ NA ZÁKLADĚ DOTAZNÍKOVÉ METODY

Informace od insolvenčních správců byly získány na základě dotazníku, který jim byl rozeslán s žádostí o jeho vyplnění. Dotazník obsahoval 6 krátkých otázek vztahujících se zejména na pohled jednotlivých insolvenčních správců na problematiku zrušení oddlužení. Jednalo se o otázky směřující k jejich hodnocení nastavení podmínek pro zrušení oddlužení, zda by měly tyto podmínky být přísnější a v neposlední řadě zde také byla otázka na jejich názor týkající se nejčastěji se vyskytujících důvodů, které mohou vést ke zrušení oddlužení. Veškeré otázky směřovali na aktuální poznatky insolvenčních správců, a proto byly směřovány k roku 2021 tak, aby již insolvenční správci měli ucelený pohled na problematiku v daném roce a zároveň aby data, která budou v této práci použita, byla co možná nejaktuálnější a odrážela stávající propojení praxe s teoretickými poznatky.

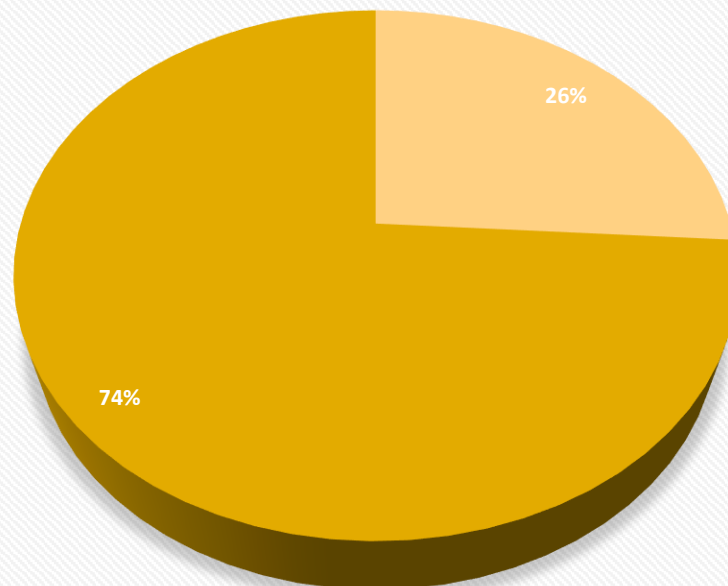
V kolika případech jste se setkali se zrušením oddlužení v rámci Vaší činnosti v roce 2021?

■ méně jak 5 případů ■ 5-10 případů ■ 10-30 případů ■ 30-50 případů ■ 50 a více

První z grafů znázorňuje počet oddlužení, která byla v rámci činnosti jednotlivých insolvenčních správců zrušena v roce 2021. Jak je z něj patrné, více jak 50 % respondentů se se zrušením oddlužení setkalo maximálně v 5 případech za rok. 34 % respondentů pak odpovědělo, že intenzita zrušení oddlužení v rámci jimi spravovaných řízení se pohybovala do 10 případů za rok. Pokud bychom se podívali na opačnou stranu stupnice znázorněné v grafu, ke zrušení 50 a více oddlužení nedošlo ani u jednoho z respondentů. Z uvedeného můžeme tedy vyvozovat, že aktuálně se nejedná o problémový aspekt činnosti insolvenčních správců, ale jde pouze o méně častý výskyt takových případů, kdy ke zrušení oddlužení dochází.

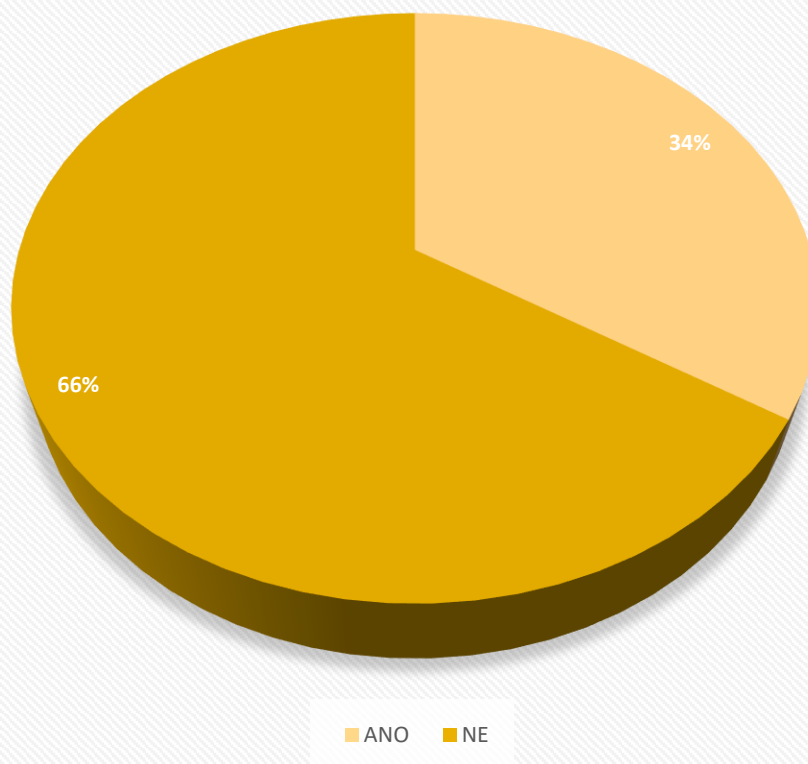
Pozorujete v rámci Vaší činnosti snižování počtu případů zrušení oddlužení v posledních 5 letech?

■ ANO ■ NE

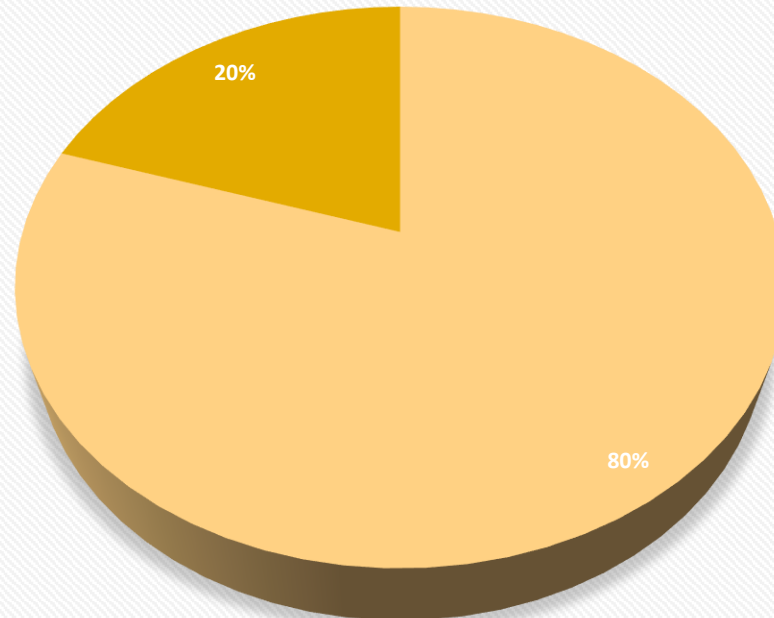
Ve druhé otázce jsem se zaměřila na zjištění vývoje četnosti případů zrušení oddlužení v delším časovém úseku, a to v letech 2016–2021. Jak plyne z odpovědí respondentů, nemůžeme konstatovat, že by docházelo ke snižování počtu případů, kdy ke zrušení oddlužení dochází. Více jak 70 % respondentů odpovědělo toliko, že v rámci jejich činnosti nepozorují snižování počtu takových případů.

Jak hodnotíte nastavení podmínek pro zrušení oddlužení? Jsou dostatečně přísné?

Tato otázka cílila na subjektivní pohled jednotlivých insolvenčních správců týkající se problematiky nastavení podmínek ze strany zákonodárce pro zrušení oddlužení. Z dat pak vyplývá, jak v praxi funguje legální vymezení těchto podmínek, zda je dostatečné a jak je vnímáno odbornou veřejností. Pokud se podíváme blíže na odpovědi k této otázce, zjistíme, že 66 % respondentů nepovažuje nastavení podmínek pro zrušení oddlužení jako dostatečně přísné. V tomto případě se zde tak může otevírat prostor pro diskusi, zda by toto mínění bylo opravdu většinové na základě rozsáhlejšího průzkumu a jestli by zde byla možnost změny či doplnění stávajících podmínek.

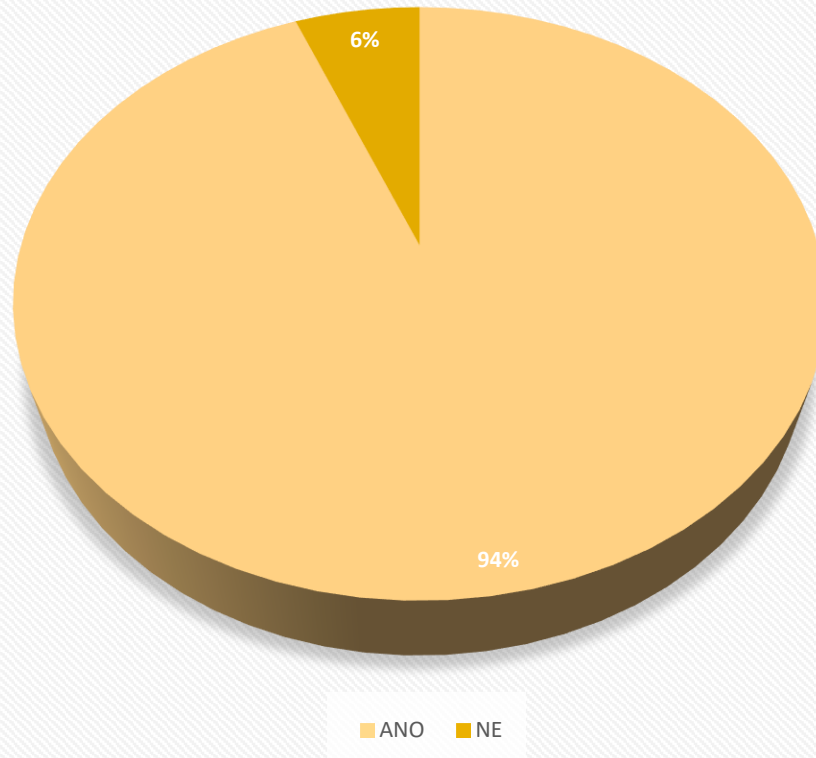
Nebo se dle Vás jedná o institut, který lze užít až v krajních případech porušování povinností ze strany dlužníka?

■ ANO ■ NE

Tato doplňující otázka navazovala na předešlou. Byla pokládána jako protiklad k otázce předcházející a cílem bylo skrze ni opět získat autentický pohled insolvenčních správců na danou problematiku. Jak je patrné z grafu, více jak 75 % respondentů se domnívá, že podmínky pro zrušení oddlužení jsou nastaveny tak, že je lze užít až jako ultima ratio prostředek v okamžiku, kdy dochází k porušování podmínek stanovených v jednotlivých řízeních. Tato otázka tedy doplňuje názor vyjádřený již dříve, a tedy určitou benevolentnost a nedostatečnou přísnost v případě posuzování porušení podmínek v rámci oddlužení.

V případě, že je nařízeno jednání o zrušení oddlužení. Stává se, že je během tohoto jednání upuštěno od zrušení oddlužení?

Cílem předposlední otázky v rámci tohoto dotazníku bylo zjistit, jakým způsobem probíhá jednání o zrušení oddlužení a zda je v případě takového jednání ještě možnost, aby po vyslechnutí všech přítomných subjektů mohlo dojít k ponechání dlužníka v jeho oddlužení. V této otázce se téměř 100 % respondentů shodlo, že k takovému kroku soudy přistupují a je možné, aby i přes nařízené jednání mohlo být oddlužení nezrušeno. Z tohoto také plyne, že v mnohých případech je takové jednání posledním způsobem, jak dlužníka přimět k nápravě svého přístupu a přehodnocení plnění povinností v rámci oddlužení.

Předmětem poslední otázky pak byly důvody, které nejčastěji vedou ke zrušení oddlužení a šlo tak zároveň o jednu z mých výzkumných otázek této práce. Mezi nejčastěji se vyskytujícími důvody pro zrušení oddlužení, které se opakovaly u všech respondentů, byla zejména nekomunikace ze strany dlužníka. Jeho laxní přístup, kdy i přes výzvy ze strany jak insolvenčního správce, tak soudu nekomunikoval. Dalším důvodem, který velmi často vede alespoň k nařízení jednání o zrušení oddlužení, je příliš nízký příjem dlužníka,

který nepostačuje ani na pokrytí pohledávek za majetkovou podstatou, zejména pak odměn insolvenčního správce a výživné, nebo se po celou dobu trvání oddlužení pohybuje kolem výše minimální nutné splátky dle §395 z.č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů a je tak v řadě případů naplněn předpoklad nevynaložení veškerého možného úsilí dlužníka k uspokojení pohledávek v rámci oddlužení. Vyjma zmíněné případy je dalším důvodem, který se často vyskytuje, vznik nového závazku dlužníka, který není následně schopen hradit. Nejčastěji se pak jedná o závazky vznikající z neuhrazení poplatků za svoz komunálního odpadu v místě trvalého bydliště dlužníka anebo včasné neuhrazení pokut. V neposlední řadě je pak bezpochyby důvodem pro zrušení oddlužení dle odpovědi respondentů také neplnění z darovacích smluv a smluv o důchodu. Tyto smlouvy dlužníci často uzavírají, aby navýšily své nedostatečné příjmy a mohlo jim tak být oddlužení schváleno. Následně ale plnění z těchto smluv není hrazeno a nedochází tak k dostatečnému uspokojení pohledávek věřitelů dlužníka.

Z mého pohledu a stávající praxe u insolvenčního správce mohu taktéž konstatovat, že zrušení oddlužení není příliš častým jevem, se kterým by se insolvenční správce v rámci své činnosti setkával. Případů, kdy dlužník krátkodobě poruší své povinnosti jsou každý měsíc desítky, ale ve většině případů je tato situace po jejich upozornění napravena a dlužníci se obecně snaží stanovené podmínky dodržovat.

Pokud bych se měla vyjádřit k nastavení podmínek pro zrušení oddlužení, nemyslím si, že by byly příliš benevolentní a potřebovaly zpřísnit. Dle mého názoru je jejich nastavení spíše obecné a je tak možné pod jednotlivá ustanovení zákona upravující důvody pro zrušení oddlužení subsumovat různé případy porušení povinností ze strany dlužníka. Pokud by došlo k jejich zpřísnění, muselo by určitým způsobem dojít také k jejich konkretizaci, kdy takovýto krok by mohl vést k zúžení možnosti subsumpce případů zrušení oddlužení pod zákonná ustanovení. Záleží tak na insolvenčním správci a následně i soudu, jak dané chování dlužníka vyhodnotí a každý případ by měl být posuzován individuálně s přihlédnutím ke všem jeho okolnostem. V tomto případě ale nastávají situace, se kterými jsem se měla možnost setkat i já v rámci své insolvenční praxe, kdy je rozhodování soudů velmi nestálé. Kde v jednom případě dojde ke zrušení oddlužení, ve druhém při naplnění vícero důvodů ke zrušení nedojde a dlužníkovi jsou na jednání pouze vytknuty nedostatky v jeho plnění uložených povinností.

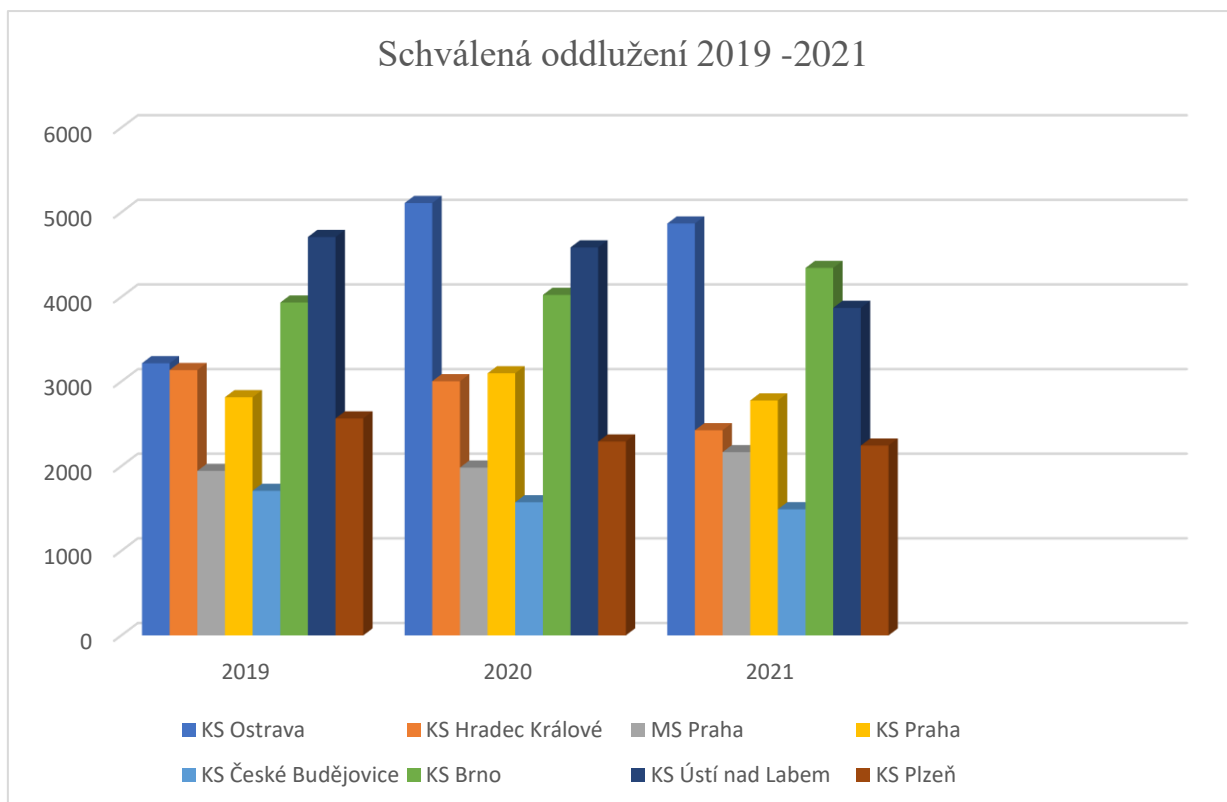
V obou případech, které jsem zde nastínila se objevují jejich kladné i záporné faktory. Domnívám se ale, že obecněji nastavené podmínky jsou výhodnější a takto koncipované ustanovení zákona je způsobilé obsáhnout větší množství důvodů, pro které může dojít

ke zrušení oddlužení a které se mohou s postupem času měnit a vznikat nové. Není možné, aby zákonodárce obsáhl všechny vzniknuvší případy porušování soudem stanovených povinností v rámci oddlužení.

Během své insolvenční praxe jsem se mohla setkat s případy, kdy dané oddlužení bylo rozhodnutím soudu zrušeno. Mezi nejčastěji se vyskytující důvody bych pak zařadila nekomunikaci dlužníka, která je v případě neplnění povinností ze strany dlužníka stěžejní. Jak jsem již uvedla výše, krátkodobých porušování stanovených podmínek dlužníky jsou měsíčně desítky, ale ve většině případů je možné je s dlužníky komunikovat a daný problém vyřešit. Jako druhý nejvíce se vyskytující důvod, který v konečném důsledku vede k zrušení oddlužení, je nedostatečné plnění ze strany dlužníka. Insolvenční správce nejdříve konfrontuje dlužníka s tímto problémem a opakovaně ho vyzývá k napravení situace. Pokud je dlužník nekontaktní nebo ani přes příslibení napravení situace nedojde k nápravě, je v tomto okamžiku insolvenční správce nucen o této situaci informovat insolvenční soud, aby zvážil další postup. Jak je tedy patrné, dlužník má dlouhé časové období v řádů měsíců k nápravě situace a uhrazení chybějící částky tak, aby ke zrušení oddlužení nemuselo dojít.

4.2 VÝSLEDKY ZÍSKANÉ OD INSOLVENČNÍCH SOUDŮ NA ZÁKLADĚ DOTAZNÍKOVÉ METODY

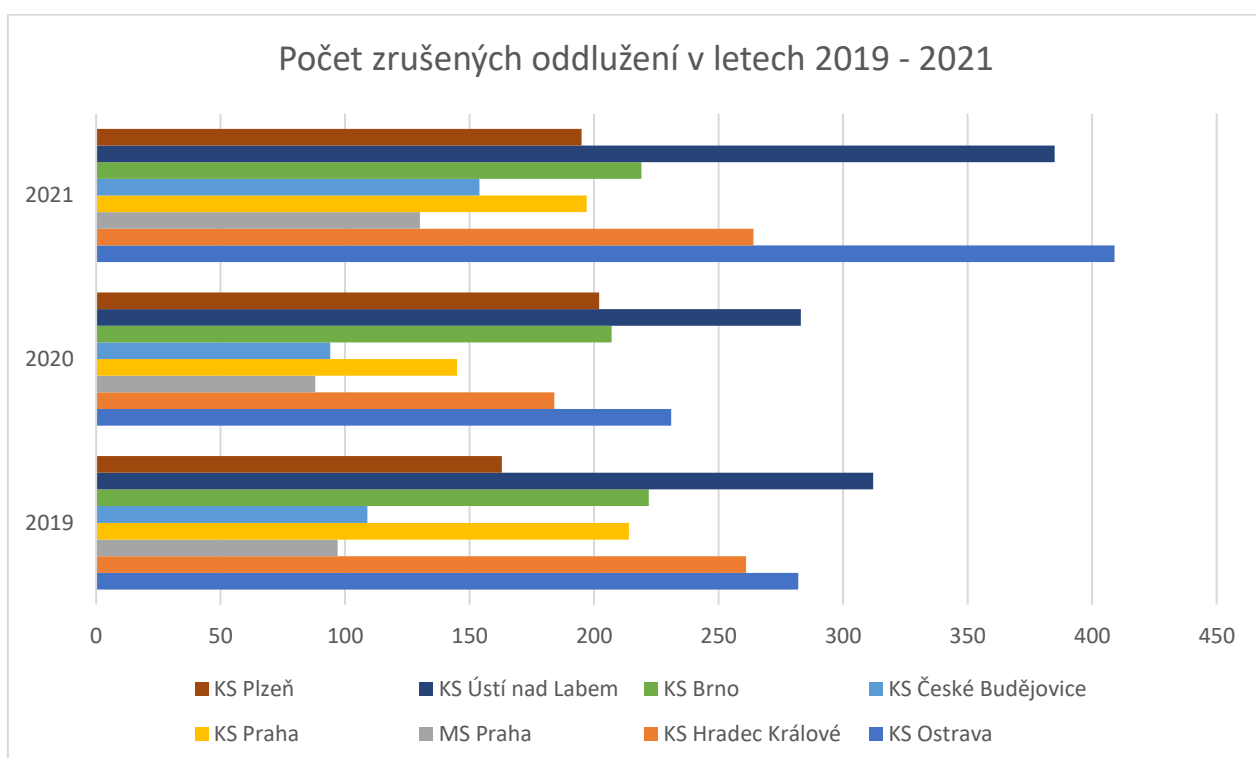
Druhá část této analýzy dat se věnuje poznatkům získaných na základě součinnosti poskytnuté insolvenčními soudy. Pro získání potřebných dat jsem využila žádost o poskytnutí informací dle z. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ve znění pozdějších předpisů. Předmětem této žádosti byly otázky vztahující se ke statistickým údajům, které soudy na základě shora zmíněného zákona jsou povinny poskytnout. Jednalo se tak o otázky na množství schválených oddlužení v letech 2019-2021 a počet zrušených oddlužení v těchto letech. Opět bylo cílem přinést co možná nejaktuálnější informace o stavu oddlužení v České republice.

Shora uvedený graf uvádí počet schválených oddlužení v rozmezí let 2019 až 2021. Nejvíce schválených oddlužení zaznamenal Krajský soud v Ostravě a v Ústí nad Labem, kde se počet schválených oddlužení pohyboval kolem 3000–5000 schválených oddlužení ročně. Nejméně schválených oddlužení pak zaznamenal Krajský soud v Českých Budějovicích. Na základě dat získaných ze strany insolvenčních soudů nelze ale konstatovat jednotný trend v počtech schválených oddlužení a jejich počty se ve sledovaných letech u jednotlivých soudů

výrazně neliší s výjimkou Krajského soudu v Ostravě, kde mezi lety 2019 a 2020 došlo k výraznějšímu nárůstu v počtu schválených oddlužení.

Pokud bychom se na uvedený graf podívali z hlediska sociálního a ekonomického, zjistíme, že počty schválených oddlužení odráží také tyto roviny v jednotlivých krajích. Dlouhodobě méně ekonomicky prosperující kraje jako Moravskoslezský a Ústecký se v tomto grafu dostávají s počty schválených oddlužení do popředí.

Druhý z grafů, který reflektuje údaje získané na základě součinnosti ze strany soudů, ukazuje počty zrušených oddlužení u jednotlivých soudů v letech 2019–2021. Jak je z grafu patrné, pohybují se počty zrušených oddlužení v rámci stovek případů ročně. To také podporuje závěry z předcházející kapitoly věnované poznatkům získaných od insolvenčních správců. Z uvedeného plyne, že zrušení oddlužení není důvodem, který by vzhledem k počtu schválených oddlužení byl často se vyskytujícím ukončením insolvenčních řízení.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo poskytnout ucelený náhled na problematiku oddlužení a zejména jeho zrušení, a to jak z pohledu teoretického, tak i praktického a zjistit, jakým způsobem na tuto problematiku nahlíží odborná veřejnost. Po teoretickém úvodu, který je dle mého názoru nedílnou součástí diplomové práce, jsem se zaměřila na propojení těchto teoretických poznatků se zjištěními na základě výzkumu mezi insolvenčními správci a soudy. Pro výzkum jsem zvolila metodu dotazníku, který jsem s žádostí o jeho vyplnění zaslala insolvenčním správcům. Pro získání dat ze soudů jsem pak využila žádosti o poskytnutí informací, abych závěry z odpovědí získaných od insolvenčních správců mohla doplnit a podpořit statistickými údaji o počtech probíhajících oddlužení a jejich zrušení.

Pro část komparace byla zvolena oblast německého insolvenčního práva, a to hned z několika důvodů. Stejně jako v dalších právních odvětvích se i tady jedná o inspirační zdroj pro úpravu českého insolvenčního zákona. Dalším důvodem pak byla blízkost těchto zemí, a to nejen geografická, ale z této plynoucí také ekonomická blízkost, která vede mimo jiné ke vzniku častých přeshraničních prvků v rámci insolvenčních řízení. V řadě institutů jsou obě úpravy velmi podobné, zejména ve vymezení úpadku a možností jeho řešení. Obdobně je také koncipováno oddlužení, i když zde jsou již patrné odchylky v jednotlivých úpravách. Mezi nejvíce viditelné můžeme zařadit například rozdělení způsobu řešení úpadku oddlužením. Zatímco česká právní úprava pracuje hned s dvěma způsoby, zpeněžením majetkové podstaty a splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty, německá právní úprava toto rozlišování nezná. Na rozdíl od českého insolvenčního zákona ale vymezuje spotřebitelské oddlužení, které je určeno zásadně pro fyzické nepodnikající osoby. Mezi další výraznější odlišnosti lze zařadit postavení věřitelů, které je dle mého názoru v Německu silnější. Mezi jejich kompetence patří mimo jiné i možnost volby vhodné osoby insolvenčního správce a touto volbou je insolvenční soud nadále vázán.

Stanovené cíle práce a pracovní hypotéza byly naplněny, kdy pomocí dotazníků a poskytnutých údajů ze strany soudů a insolvenčních správců, se podařilo shromáždit cenné informace o praktickém fungování a četnosti zrušení oddlužení a také najít nejčastěji se vyskytující důvody pro zrušení oddlužení, čímž byla naplněna hypotéza této práce.

Jak tedy vyplývá ze zjištění na základě dat a poznatků, zrušení oddlužení neřadíme mezi často se vyskytující jevy v rámci insolvenčních řízení. Míra zrušení oddlužení se pohybuje okolo

10 % případů za rok, kdy ke zrušení oddlužení dochází. Nejčastějšími důvody, které pak k tomu vedou jsou případy, kdy dlužník ani přes opakované výzvy s insolvenčním správcem nekomunikuje a není tak možnost případné problémy s dlužníkem vyřešit. Nelze jednoznačně říci, co stojí za nekomunikací ze stran dlužníků. Během své praxe jsem se setkala s rozličnými případy, kdy dlužníci přestali komunikovat. Jednalo se o případy, kdy dlužníkům vznikl nový dluh po schválení oddlužení a nebyli schopni jej uhradit, přišli o zaměstnání a nebyli schopni dále splácet v dostatečné výši nebo v řadě případů byla důvodem nemoc dlužníka či jeho osoby blízké.

Nekomunikace je jen jeden z dílčích aspektů, které v konečném důsledku ke zrušení vedou. V případě, že dlužník nekomunikuje, není možné s ním jakkoli řešit případné chybějící platby, nově vzniknuvší splatné závazky, které jsou dalšími nejvíce se vyskytujícími důvody pro zrušení oddlužení. V okamžiku, kdy je dlužník takto nekontaktní, soud jej v rámci své dohlédací činnosti vyzve k napravení situace. Pokud ani tento krok nevede ke zlepšení, z pravidla dojde k nařízení jednání o zrušení oddlužení. Další postup je pak odvislý případ od případu, soud od soudu, jelikož je nutné zkoumat každý případ jednotlivě v kontextu všech jeho souvislostí. Následně je soudem rozhodnuto buď o ponechání dlužníka v oddlužení anebo o již zmiňovaném zrušení oddlužení. Ke zrušení se soudy snaží přistupovat až v případech, kdy dlužník nedbal dřívějších pokynů ze strany soudu a insolvenčního správce, opakovaně hrubě porušoval podmínky oddlužení anebo již v minulosti bylo nařízeno jednání o zrušení oddlužení. Doba, po kterou může takové rozhodování o zrušení či ponechání dlužníka v oddlužení trvat, je stejně, jak jsem již uvedla výše, odvislá případ od případu. Insolvenční zákon nestanovuje lhůtu, ve které je soud povinen o nařízení jednání či zrušení oddlužení rozhodnout. Obecně lze ale říci, že jsou soudci ve zrušování oddlužení spíše zdrženliví a snaží se dlužníky motivovat k dodržování povinností ve schváleném oddlužení.

Podmínky pro zrušení oddlužení jsou českou právní úpravou stanoveny obecně a částí odborné veřejnosti nejsou vnímány jako dostatečně přísně nastavené a nelze tak tento institut efektivně využít v případě porušování podmínek ze strany dlužníků. V rámci práce jsem se snažila poukázat také na určitou nestálost rozhodovací praxe zejména krajských soudů při rozhodování o zrušení oddlužení, kdy v jednom případě soud dojde k závěru, že byly dostatečně naplněny důvody pro zrušení oddlužení a v druhém je tato situace vyhodnocena tak, že je dlužník v oddlužení ponechán. V neposlední řadě jsem se snažila obsáhnout a poukázat na možné nedostatky problematiky zrušení oddlužení, které plynou z odpovědí respondentů a se kterými jsem se setkala v rámci své stávající praxe.

Dle mého názoru a na základě zjištění, které jsem díky této práci získala, bych jako případnou nápravu a zlepšení situace navrhovala de lege ferenda doplnění stávající právní úpravy. Mohlo by se jednat o podzákoný právní předpis, konkrétněji např. nařízení vlády, který by blíže charakterizoval možné důvody pro zrušení oddlužení. Stávající právní úprava na zákonné úrovni je koncipována spíše obecněji a jak bylo uvedeno výše, je to z důvodu možnosti obsažení většího počtu jednotlivých případů pod jednotlivá ustanovení, výhodnější. Na druhou stranu by bylo dle mého názoru vhodné podzákoným právním předpisem stanovit určitá vodítka, jaká konkrétní jednání mohou jednotlivá ustanovení naplňovat. Domnívám se, že by přijetí takového právního předpisu mohlo vést k posílení principu právní jistoty a předvídatelnosti, které jsou stěžejními pro celé odvětví soukromého práva. V neposlední řadě by toto přiblížení jednotlivých nežádoucích jednání mohlo vést ke snížení počtů případů, kdy ke zrušení oddlužení dochází, jelikož by dlužníci mohli být lépe obeznámeni s tím, jakých jednání je nutné se vyvarovat. Kromě posílení jistoty na straně dlužníků by tato podzákoná právní úprava mohla být přínosem i pro soudce a insolvenční správce, kdy by mohla sloužit i jako určité vodítko pro rozhodování, zda v konkrétním případě v souvislosti s jeho specifickými okolnostmi již přistoupit k podání podnětu na zahájení řízení o zrušení oddlužení nebo z pozice soudu takové jednání již nařizovat a dané oddlužení zrušit.

ZDROJE

Právní předpisy:

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 313/2017 Sb., o odměně insolvenčního správce.

Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění z. č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění z. č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení Evropského parlamentu a Evropské rady ze dne 20. 5. 2015 č.2015/848, o insolvenčním řízení.

Zahraniční právní předpisy:

Insolvenzordnung, Gesetz vom 05.10.1994 (BGBl. I S. 2866), in Kraft getreten am 19.10.1994 bzw. 01.01.1999.

Důvodové zprávy:

Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., kterým se mění z. č. 82/2006 Sb., insolvenčního zákona, obecná část, str.9.

Monografie:

RICHTER, Tomáš. Insolvenční právo. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 624 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2022, 399 s.

MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. Insolvenční zákon s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2018, 1208 s.

SMOLÍK, Petr. Oddlužení v právním řádu ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 347 s.

Komentáře:

MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, 1801 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

KOZÁK, Jan a kol. Komentář k insolvenčnímu zákonu. 5. vydání. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 1792 s.

SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (3. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). 1. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2008, 986 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Odborné články:

HRUŠKOVÁ, Zuzana. Seriál o insolvenčních: Co to je insolvenční řízení a jak poznat úpadek [online]. Právo 21.cz, 24. 2. 2020 [cit. 6. 10. 2022]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/serial-o-insolvencich-co-to-je-insolvencni-rizeni-a-jak-poznat-upadek>.

HORÁK, Milan. Práva a povinnosti věřitele spojené s přihláškou [online]. EPRAVO.cz, 26. 1. 2022 [cit. 12. 10. 2022]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/prava-a-povinnosti-veritelu-spojene-s-prihlaskou-114180.html#_ftn1.

PASEKOVÁ, Eva. Nekalý úmysl či nouze? Šestina dlužníků vstupuje do insolvence s darovací smlouvou [online]. Ceska – justice.cz, 5. 11. 2020 [cit. 24. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2020/11/nekaly-umysl-ci-nouze-sestina-dluzniku-vstupuje-do-insolvence-s-darovaci-smlouvou/>.

STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely [online]. Insolvenční zóna.cz, 8. 4. 2019 [cit. 10.11. 2022]. Dostupné na <https://www.insolvencnizona.cz/clanky/desatero-oddruzovaci-novely-i-iv/>.

JIRMÁSEK, Tomáš. NBZ: Důsledky úmrtí jednoho z manželů v průběhu společného oddlužení [online]. Insolvence2008, Insolvenční zóna, 15. 3. 2021 [cit. 19. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.insolvencnizona.cz/clanky/nbz-dusledky-umrti-jednoho-z-manzelu-v-prubehu-spolecneho-oddruzeni/>.

VODA, Jiří. Německé insolvenční právo v ČR podle evropského nařízení [online]. Akvoda.cz [cit. 25. 1. 2023]. Dostupné na: <http://www.akvoda.cz/cz/nemecke-insolvencni-pravo-v-cr-podle-evropskeho-narizeni/>.

E-JUSTICE.EUROPA.EU.Platební neschopnost [online]. 24. 3. 2022 [cit. 25. 1. 2023]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_insolvency-447-de-cs.do?member=1.

KRATOCHVÍLOVÁ, Lucie. Posuzování vynaloženého úsilí dlužníka v průběhu insolvenčního řízení [online]. Epravo.cz, 5. 1. 2023 [cit. 27. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/posuzovani-vynalozeneho-usili-dluznika-v-prubehu-insolvencniho-rizeni>.

Judikatura:

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 2013, sp. zn. 1 VSPH 1775/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc ze dne 13. 10. 2022, sp. zn. KSOL 10 INS 11019/2022.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. 29 NSČR 63/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. 29 NSČR 41/2017.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. KSOS 31 INS 5571/2021.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 3 VSPH 607/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sen. zn. 29 NSČR 227/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 48/2013.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. 2 VSPH 992/2020.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 3. 2018, sp. zn. 4 VSOL 153/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 29 ICdo 129/2020.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017.
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 2 VSOL 54/2016.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 1653/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. 29 NSČR 4/2020.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sen. zn. 29 NSČR 37/2020-II.
Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 16. 4. 2021, sp. zn. KSBR 44 INS 19883/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2020, sen. zn. 29 NSČR 39/2020.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sen. zn. 29 NSČR 110/2020.
Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 24. 6. 2022,
sp. zn. KSPA 65 INS 25835/2020.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2009, sen. zn. 29 NSČR 3/2009.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá tématem oddlužení se zaměřením na jeho zrušení. Vychází z účinné právní úpravy z. č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů doplněné o nejnovější komentářovou literaturu a judikaturu. Diplomová práce je vystavěna na propojení teoretických poznatků získaných na základě účinné právní úpravy a na jejich aplikaci v praxi. K zjištění názoru odborné veřejnosti na tuto problematiku bylo využito dotazníkové metody na základě, které byly zjištěny názorové postoje insolvenčních správců, kteří zastávají postavení jednoho ze stěžejních subjektů v rámci insolvenčního řízení. Dále byly využity statistické údaje o aktuálních počtech oddlužení a míře jejich zrušení, které byly poskytnuty insolvenčními soudy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Insolvenční řízení, oddlužení, zrušení oddlužení, úpadek, majetková podstata

ABSTRACT

This thesis deals with the topic of debt relief, focusing on its annulment. It is based on the effective legislation of Act No. 182/2006 Coll., the Insolvency Act as amended, supplemented by the latest commentary literature and case law. The thesis is based on the connection of theoretical knowledge obtained from the effective legislation and its application in practice. A questionnaire method was used to find out opinions of professional public on this issue. This method was used to find out the viewpoints of insolvency practitioners, who represent one of the key subjects in insolvency proceedings. In addition, statistical data provided by the insolvency courts on the current number of insolvencies and the rate of their annulment were applied.

KEY WORDS

Insolvency proceeding, debt relief, debt relief annulment, bankruptcy, bankruptcy estate